

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

Nepojistné sociální dávky

Bc. Luděk Pták

© 2019 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Luděk Pták

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Nepojistné sociální dávky

Název anglicky

Non-insurance social benefits

Cíle práce

Cílem diplomové práce je problematika systému nepojistných sociálních dávek v ČR a jejich výplaty. Nepojistné sociální dávky budou nahlíženy jak z hlediska jejich vývoje, tak i z hlediska současného právního stavu. Hlavním cílem a výstupem z diplomové práce bude analýza výplaty jednotlivých nepojistných sociálních dávek v rámci agend, a to podle věkových skupin jejich příjemců a navržení optimálního způsobu a formy výplaty s cílem dosažení účelu vyplácených dávek.

Metodika

Teoretický úvod diplomové práce bude zaměřen na legislativní popis problematiky nepojistných sociálních dávek dle národních i nadnárodních právních předpisů. Popsány budou jednotlivé agendy nepojistných sociálních dávek. Dále budou popsány podmínky nárokovosti jednotlivých dávek, způsob jejich výpočtu a proces výplaty.

Praktická část diplomové práce bude věnovaná výzkumné činnosti formou ankety, kdy jako respondenti budou osloveni klienti pobírající jednotlivé typy nepojistných sociálních dávek. Pro ucelenost celé problematiky budou ve výstupech zpracovány přehledy vyplácených dávek dle jednotlivých kritérií, které budou shodně jako struktura diplomové práce konzultovány s vedoucí práce. Zjištěná data budou podkladem pro výstup, který je hlavním cílem práce, tj. navržení optimálního způsobu a formy výplaty pro jednotlivé kategorie příjemců.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Nepojistné sociální dávky, zákon, klient, rodina, dítě, věková skupina, úřad, výše dávky, příjemce, systém.

Doporučené zdroje informací

Beck Petr, Grunerová Ivana, Pavelková Miroslava, Zákon o pomoci v hmotné nouzi, Zákon o životním a existenčním minimu, Wolters Kluwer 2016, ISBN 978-80-7478-977-9
Břeská Naděžda, Burdová Eva, Vránová Lucie, Státní sociální podpora s komentářem a příklady k 1. 6. 2010, ANAG 2010, ISBN 978-80-7263-609-9
Jakš Jaroslav, QUO VADIS EVROPSKÁ UNIE, ETC Publishing s.r.o., 1998, ISBN 80-86006-57-3
Novotná Věra, Burdová Eva, Riedlová Jurková Jana, Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem, ANAG 2014, ISBN 978-80-7263-914-4
Ondruš Radek, Správní řád, nový zákon s důvodovou zprávou a poznámkami, Linde Praha, a.s. 2005, ISBN 80-7201-523-0
Průša Ladislav, Víšek Petr, Jahoda Robert. Alchymie nepojistných sociálních dávek, Wolters Kluwer 2014, ISBN 978-80-7478-530-6

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Daniela Světlíková

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 27. 11. 2017

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 28. 11. 2017

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 03. 10. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Nepojistné sociální dávky" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 12.11.2019

Luděk Pták

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval paní JUDr. Daniele Světlíkové za odborné vedení, cenné rady, připomínky a trpělivost, kterou mi věnovala při zpracování mé diplomové práce.

Nepojistné sociální dávky

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na problematiku nepojistných sociálních dávek vyplácených v České republice. V teoretické části práce je obsaženo legislativní vymezení jednotlivých dávkových agend, jsou vysvětleny pojmy, rozpracován způsob stanovení nároku na dávku, její výši a výplatu. Detailněji je popsána agenda dávek pro osoby se zdravotním postižením, včetně příspěvku na péči, a agenda dávek státní sociální podpory. Okrajově jsou pak zmíněny zbylé dávky z oblasti hmotné nouze a dávek pěstounské péče. Práce se dávkami zabývá nejen v kontextu vnitřních právních předpisů, ale i ve vztahu k právu Evropské Unie. Na teoretickou část navazuje část praktická, která je zaměřena, formou výzkumu, na zjištění, zda způsob výplaty dávek odpovídá potřebám jejich příjemců a zda výplata tímto způsobem naplňuje současně i účel dávek. Ve výzkumu bylo osloveno 100 klientů, výsledného šetření se pak zúčastnilo klientů 93. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda jsou respondenti spokojeni se současným stavem a způsobem výplaty jejich nepojistných dávek, případně zda by pro ně byl účelnější jiný způsob výplaty. Dotazník odkazuje i na již nevyužívaný způsob výplaty dávka prostřednictvím Skarty. Dílčím cílem bylo zjistit, zda se respondenti s tímto prostředkem setkali a zda jim v době, kdy ho bylo možno využít, vyhovoval, případně, zda by navrhovali či souhlasili s jeho znovuzavedením. Metodou výzkumu byl dotazník. Hlavní zjištění jsou shrnuta v závěru práce, v níž jsou též navrženy možné změny tak, aby výplata nepojistných sociálních dávek byla nejen adresná, ale i dostatečně účelná.

Klíčová slova: Nepojistné sociální dávky, zákon, klient, rodina, dítě, věková skupina, úřad, výše dávky, příjemce, systém.

Non-insurance social benefits

Abstract

This dissertation is focused on issues with uninsured social security benefits that are being distributed in the Czech Republic. The theoretical part of the dissertation describes legislative definition of individual agendas, explains terms and shows the way of calculating the eligibility for benefits, its amount and the way of payout. More in detail is described the agenda of disability benefits including care allowance, and the agenda of state social security benefits. Briefly mentioned is also the rest of benefits as material distress or foster care. The focus is not only on the state rules and regulations but reaching as well to the law of European Union. Practical part of my work is in a form of a survey that studies whether the way the benefits are paid is enough to satisfy a beneficiary's needs as well as whether it does fulfill the purpose of disbursement of benefits. Out of 100 people questioned, there were 93 cases further investigated. The goal of our research was to find out how satisfied the respondents are with the situation in general and the way they are being paid their social benefits, eventually if there is another better way for disbursement. The research points out one way of payout that is no more used these days, it is the S -Karta. A part of the goal was to find out if respondents ever used this option, and if, at the times it was available, they found it helpful and might suggest/ agree with putting the S -Karta back in use. The method of this investigation was a questioner. All the main findings are summarized in the conclusion of this dissertation, where also some suggestions are for possible changes that would make the disbursement of social benefits easier and more accurate and effective.

Keywords: Non-insurance social benefits, law, client, family, child, age group, office, amount of benefit, recipient, system.

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika.....	13
3 Teoretická východiska	17
3.1 Legislativní rámec	17
3.1.1 Právo EU.....	18
3.1.2 Základní typologie dávek.....	23
3.2 Rozdělení dávek podle jednotlivých agend.....	24
3.2.1 Dávky státní sociální podpory.....	24
3.2.1.1 Přídavek na dítě	26
3.2.1.2 Příspěvek na bydlení.....	28
3.2.1.3 Rodičovský příspěvek.....	29
3.2.1.4 Porodné	30
3.2.1.5 Pohřebné	31
3.2.2 Dávky hmotné nouze	32
3.2.2.1 Příspěvek na živobytí.....	33
3.2.2.2 Doplatek na bydlení.....	34
3.2.2.3 Dávky mimořádné okamžité pomoci.....	35
3.2.3 Dávky pro osoby se zdravotním postižením	35
3.2.3.1 Příspěvek na mobilitu	38
3.2.3.2 Příspěvek na zvláštní pomůcku	39
3.2.3.3 Průkaz osoby se zdravotním postižením.....	41
3.2.4 Dávky při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu	42
3.2.4.1 Příspěvek na péči	44
3.2.4.2 Zvýšení příspěvku na péči	47
3.2.5 Dávky pěstounské péče	47
3.2.5.1 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte.....	48
3.2.5.2 Odměna pěstouna.....	48
3.2.5.3 Příspěvek při převzetí dítěte	48
3.2.5.4 Příspěvek na zakoupení motorového vozidla	49
3.2.5.5 Příspěvek při ukončení pěstounské péče	49

4	Vlastní práce - výzkum	50
4.1	Vymezení výzkumného cíle	50
4.2	Výzkumný vzorek	50
4.3	Průběh výzkumu.....	50
5	Výsledky a diskuse	51
5.1	Dotazníkové šetření.....	51
5.2	Diskuse výsledků	55
5.2.1	Popis vzorku	55
5.2.2	Pohled na jednotlivé sociální dávky	57
5.2.2.1	Dávky státní sociální podpory	58
5.2.2.2	Dávky hmotné nouze	60
5.2.2.3	Dávky pro osoby se zdravotním postižením a příspěvek na péči.....	64
5.2.3	Celkový souhrn způsobu výplaty dávek NSD a spokojenost s jejich způsobem výplaty	66
5.2.4	Zkušenost a spokojenost s výplatou dávek pomocí tzv. S-Karty	68
5.3	Výstupy ze statistik MPSV a ČSÚ.....	71
5.3.1	Přehled vyplacených dávek v resortu MPSV za květen 2019	71
5.3.2	Dávky státní sociální podpory a pěstounské péče	73
5.4	Verifikace hypotéz	74
6	Závěr.....	75
7	Seznam použitých zdrojů	78
8	Přílohy	82
8.1	Seznam tabulek	82
8.2	Seznam grafů.....	82
8.3	Seznam obrázků	83
8.4	Seznam použitých zkratk.....	84
8.5	Dotazník	85
8.6	Ukázky jednotlivých kompenzačních pomůcek.....	88
8.6.1	Pomůcka pro osoby se sluchových postižením.....	88
8.6.2	Pomůcka pro osoby se zrakovým postižením.....	89
8.6.3	Pomůcky pro osoby s postižením pohybového aparátu.....	90
8.7	Vzor průkazu osoby se zdravotním postižením	93

1 Úvod

Současný sociálně-ekonomicko-politický systém významně ovlivňuje řadou faktorů životní úroveň občanů. Proto je nezbytné, aby vytvořením několika pilířového systému stát garantoval, že člověk, který se dostane do tíživé životní situace, nebo do situace, která podstatně změní jeho příjmové možnosti, bude zajištěn základní skupinou dávek z tohoto systému pocházejících.

Nepojistné sociální dávky jsou jako součást sociálního zabezpečení v ČR jedním z nástrojů sociální politiky státu. Samo sociální zabezpečení je realizováno formou sociálních dávek, sociálních služeb a sociálních azylů. Smyslem dávek je pak reagovat na rozličné nepříznivé sociální události s účelem dočasně subvencovat příjemce dávek tak, aby měl zachovány alespoň důstojné podmínky života a nebyly ohroženy jeho základní životní potřeby.

Výplata nepojistných sociálních dávek není závislá na účasti v jakémkoli pojistném systému, ekonomická aktivita žadatele a vazba na pojištění není podmínkou pro vznik nároku na dávku ze systému nepojistných sociálních dávek. Dávky jsou financovány přímo ze státního rozpočtu. Tyto jsou zaměřeny zejména na nízkopříjmové osoby, které z jakéhokoli důvodu nejsou schopny uspět na trhu práce. Výplata dávek by měla stabilizovat jejich situaci, bránit vyloučení ze společnosti a motivovat jejich příjemce k opětovnému návratu na trh práce s cílem zajistit si dostatečný příjem vlastní prací. Takto se projevuje ochranná funkce sociální politiky státu, kdy se prostřednictvím výplaty dávek řeší nepříznivé životní situace, event. se snaží odstranit vzniklé negativní důsledky těchto situací.

V současné době jsou v ČR vypláceny dávky státní sociální podpory, dávky pěstounské péče, dávky pro osoby se zdravotním postižením, příspěvek na péči a dávky pomoci v hmotné nouzi.

Zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce ČR, ve znění pozdějších právních předpisů, vytvořil jednotné místo, na kterém je o dávkách rozhodováno a prostřednictvím kterého jsou dávky vypláceny. Odpadlo tak dosavadní rozdělení výplaty dávek, která se z obecních úřadů (dříve vyplácely dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením) úplně přesunula na Úřad práce ČR (dále jen úřad práce). Úřad práce prostřednictvím svých krajských poboček rozhoduje v prvním stupni o nároku na všechny typy nepojistných sociálních dávek a taktéž je vyplácí. Sjednotil se i systém

druhoinstančního rozhodování, které se celé přesunulo na MPSV – referát odvolacích a správních agend (dále jen ROSA). Jediná činnost, kterou si v rámci ověřování skutečností rozhodných pro nárok na dávku a její výši, nespravuje úřad práce sám, je posuzování zdravotního stavu žadatele v souvislosti s žádostí o dávku pro osoby se zdravotním postižením a příspěvku na péči. Věcně příslušným správním úřadem pro vypracování posudků je okresní správa sociálního zabezpečení (dále jen OSSZ), jejíž místní příslušnost se řídí trvalým pobytem posuzované osoby.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je prozkoumat problematiku systému nepojistných sociálních dávek v ČR a způsoby jejich výplaty. Nepojistné sociální dávky budou zkoumány jak z hlediska jejich vývoje, tak i z hlediska současného právního stavu. Výstupem z diplomové práce bude zhodnocení výplat jednotlivých nepojistných sociálních dávek v rámci agend, a to podle věkových skupin a jejich příjemců a současně návrh optimálního způsobu a formy výplaty s cílem dosažení účelu vyplácených dávek. V praktické části bude zkoumána spokojenost klientů se způsoby vyplácených dávek podle jejich způsobů vyplácení formou dotazníkového šetření.

2.2 Metodika

V teoretické části budou popsány a vysvětleny právní normy a relevantní legislativa upravující řešenou problematiku. Pozornost bude věnována právní úpravě rozhodování o nároku na dávku a její výši. Vysvětleny budou základní pojmy, bude podán přehled jednotlivých dávek a popsány podmínky vzniku nároku na dávku a její výši, včetně práv a povinností žadatele o dávku a příjemce dávky. Vycházeno bude z platné legislativy České republiky a Evropské unie, ve vybraných částech diplomové práce bude použita odborná literatura zejména publikace Právo sociálního zabezpečení v rámci Evropské unie autorů Jany Černé a Antonína Vacíka a přímé citace ze základních právních norem uvedených v Edici ÚZ č. 1220 Sociální zabezpečení ze dne 9.10.2017.

V teoretické části bude na základě dlouholetých zkušeností autora rovněž popsán způsob zpracování jednotlivých dávek a způsob jejich výplaty.

V praktické části bude ověřeno pět hypotéz – H01 – H05, které jsou stanoveny v následujících odstavcích.

Část žadatelů dávek státní sociální podpory přijímá rodičovský příspěvek či přídatek na děti, dá se očekávat, že větší podíl žadatelů budou ženy, z toho vyplývá následující hypotéza:

H01: Více žadatelů o NSD jsou ženy.

Ne všichni žadatelé o dávky mají k dispozici státem preferované možnosti výplaty, proto lze očekávat nižší spokojenost než 100 %. Například žadatelé o dávky hmotné nouze mají státem stanovenou povinnost čerpání poměrné části dávek ve formě poukázek, ale preferovali by například hotovostní výplatu.

H02: Obecná spokojenost se způsobem výplaty dávky bude vyšší než 75 %.

H03: Klienti ÚP pobírající dávky hmotné nouze by preferovali jiný způsob vyplácení dávek, než je stanoveno státem.

Protože tazatelé pobírající dávky pro osoby se zdravotním postižením a příspěvkem na péči mohou být hůře mobilní, dá se očekávat, že budou preferovat výplatu na bankovní účet, proto byla definována následující hypotéza:

H04: Klienti ÚP pobírající dávky OZP a PnP budou mít spokojenost s výplatou dávky na účet vyšší než 95 %.

U klientů, kteří měli zkušenost již s ukončeným projektem S Karta bylo zkoumáno, zda by uvítali opětovné zavedení této výplatní formy.

H05: Klienti ÚP se zkušeností s S-Kartou nebudou chtít její opětovné zavedení.

K ověření hypotéz a získání podkladů pro závěrečná tvrzení bude použito metod kvantitativního výzkumu. Hlavní metodou výzkumu bude dotazník, který bude vytvořen pro účely této práce.

Kvantitativní přístup, jak uvádí Reichel, předpokládá, že fenomény sociálního světa (jeho různé aspekty, objekty, procesy), které činí předmětem zkoumání, jsou svým způsobem měřitelné, či nějak tříditelné, uspořádatelné. Informace o nich, získávané v jisté

kvantifikovatelné a co nejvíce formálně porovnatelné podobě. Pak je analyzuje statistickými metodami se záměrem ověřit platnost představ o výskytu nějakých charakteristik, také o jejich vztazích k dalším objektům a jejich vlastnostem apod.¹. Podle možnosti odpovědi se otázky v dotazníku rozdělují na 3 typy. Podle Farkašové jsou to otázky zavřené, otevřené a polootevřené. Zavřené otázky: při těchto otázkách jsou respondentovi nabízeny odpovědi a on si vybere tu, se kterou (popř. se kterými) nejvíce souhlasí. Někdy respondent neví, jak na danou otázku odpovědět a proto je třeba do možností zařadit i alternativu d) nevím nebo nedovedu se k této věci vyjádřit. Zavřené otázky se často používají také k hodnocení nějakého jevu (tzv. školování). Školování je vlastně odpověď v rámci nějaké škály, při kterém respondent označí svůj stupeň souhlasu či nesouhlasu. Uzavřené otázky jsou nejčastějším druhem otázek v dotazníkovém šetření. Otevřené otázky: jsou takové otázky, na které respondent odpovídá vlastními slovy. Tyto otázky nenabízí žádné alternativy odpovědí. Jejich hlavní nevýhodou je velmi složité zpracování. Polootevřené otázky: jsou otázky, na které respondent odpovídá buď nabízenou alternativou odpovědi, ale pokud mu žádná z nabízených odpovědí nevyhovuje, lze zde dopsat odpověď svou. Tato možnost bývá většinou poslední z nabídnutých a je označena např. jako JINÉ². Disman uvádí: „Cílem kvantitativního výzkumu je testování již existujících teorií, hypotéz, nikoli jejich vytváření.“³ Na základě hypotéz výzkumník stanoví proměnné, které bude sledovat standardizovanými metodami na výzkumném vzorku a které statisticky vyhodnotí a interpretuje. Podle uvedených principů bude sestaven dotazník pro účely této práce⁴.

Cílem výzkumu bude zjistit, zda jsou respondenti spokojeni se současným stavem a způsobem výplaty jejich nepojistných dávek, případně zda by pro ně byl účelnější jiný způsob výplaty.

Pro získání dostatečného množství respondentů bude osloveno 100 až 110 osob – příjemců dávek všech agend a v rámci agend dávek všech typů. Předpokladem je, že se spoluprací bude souhlasit alespoň 90 % oslovených osob, tím bude získáno kolem 100

---

¹ REICHEL, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. 1. vyd. Praha: GRADA, 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6

² Farkašová Dana a kol., Výskum v ošetrovatelstve, nakladateľství OSVETA, 2006, ISBN 808-06-3228-6

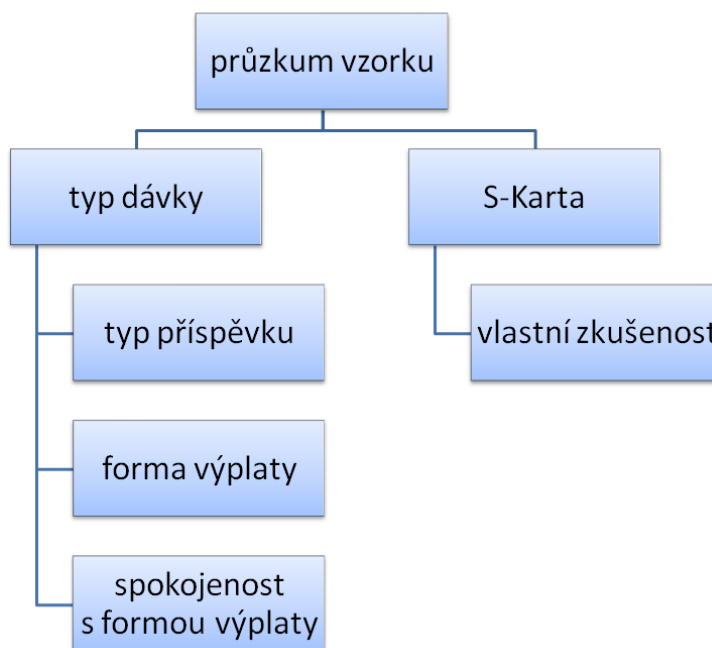
³ DISMAN, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Univerzita Karlova, 2002. 374 s. ISBN 80-246-0139-7

⁴ Linderová, Scholz, Munduch, ÚVOD DO METODIKY VÝZKUMU 1. vydání, Vydala Vysoká škola polytechnická Jihlava, Tolstého 16, Jihlava, 2016. ISBN 978-80-88064-23-7

vyplněných dotazníků. Respondenty výzkumu budou příjemci dávek napříč dávkovými agendami různého věku a pohlaví.

Struktura dotazníku bude mít jednotnou formu pro prozkoumání všech NSD a bude doplněna o průzkum spokojenosti s dnes již ukončeným projektem S-Karta.

Obrázek 1 - Struktura dotazníku

Zdroj: Vlastní zpracování

Ke zpracování výstupů z dotazníkového šetření bude použit tabulkový procesor MS Excel, kde byly využity zejména jejich funkce pro tvorbu tabulek a grafů. Jako hlavní statistická metoda bude použita popisná statistika - absolutní a relevantní četnost odpovědí každé položky dotazníku a taktéž modus, tj. nejčastěji se objevující hodnota v daném souboru dat pro zkoumání zavřených otázek a u otevřených otázek, kterých očekáváme ve výzkumu minimum, bude použita metoda sdružování do skupin (tzv. metoda trsů) dle Miovského⁵.

V rámci vyhodnocení dotazníku bude proveden diskurs zjištěných výsledků - data budou konfrontována se stanovenými hypotézami a tato zjištění budou samostatně komentována. Závěr práce bude obsahovat doporučení pro praxi vycházející ze zjištěných výsledků.

⁵ MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4

3 Teoretická východiska

3.1 Legislativní rámec

Nepojistné sociální dávky jsou upraveny řadou právních předpisů. Prakticky lze konstatovat, že každá dávková agenda je upravena zvláštním zákonem, na který navazují další předpisy, některé s provazbou do dalších dávkových agend. Zvláštní zákony jsou povahy hmotně procesní normy, tzn., že upravují jak nároky, práva a povinnosti, tak i řízení o nich. Každý ze zvláštních zákonů je na základě principu subsidiarity povahou zákonem zvláštním vůči správnímu řádu a jiným procesním normám.

Na vrcholu legislativní pyramidy je zákon nejvyšší právní síly – Ústava ČR a Listina základních práv a svobod. V článku 1 LZPS je zakotvena rovnost a svobodnost v důstojnosti i v právech. Dle Wágnerové pak Článek 26 LZPS upravuje právo každého získávat prostředky pro své životní potřeby prací a zaručuje, že pokud občan toto své právo nemůže bez svého zavinění vykonávat, stát ho v přiměřeném rozsahu hmotně zajišťuje. Právo na přiměřené hmotné zabezpečení je upraveno i v článku 30 LZPS odstavcích 1 a 2, a to jak pro nezpůsobilost k práci, tak i při ztrátě živitele, současně i pro případ ocitnutí se ve stavu hmotné nouze. Článek 32 odstavec 5 LZPS pak upravuje i postavení rodičů pečujících o děti, kterým zaručuje právo na pomoc státu.⁶

ČR je jedním z členských států Evropské unie. Je tedy naprosto logické, že dalším stupněm legislativní úpravy nepojistných sociálních dávek jsou předpisy EU. Ve vnitrostátním právu tak dochází ke dvojí aplikaci práva EU. Jednak ČR harmonizuje vnitrostátní právo přijetím Směrnic EU a jejich začleněním do vlastních zákonů a vyhlášek, jednak přímo aplikuje Nařízení EU, která se tak stávají samostatným článkem právních předpisů platných na území ČR. K aplikaci práva EU viz dále.

ČR je také vázána ratifikovanými mezinárodními smlouvami. Jednou z těch, která má dopad na výplatu nepojistných sociálních dávek je Evropská sociální charta. V České republice vstoupila v platnost dne 3. 12.1999. Hlavním obsahem této charty je zejména zachování a další naplňování lidských práv a základních svobod. Další ratifikovanou mezinárodní smlouvou je Úmluva o právech dítěte. Tato úmluva vstoupila v České

---

⁶ Wágnerová, Šimíček, Langášek, Pospíšil a kol., Listina základních práv a svobod - komentář, WoltersKluwer, 2012, ISBN 978-80-7357-750-6

republiky v platnost 6.2.1991 a hlavním cílem je zabezpečit dodržování jednotlivých práv dětí, která jsou zakotvena v této smlouvě.

Činnost Úřadu práce ČR jako správního orgánu věcně příslušného k rozhodování o nároku na dávku a stanovení její výše a následně i výplatu upravuje zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce ČR, ve znění pozdějších právních předpisů, který stanoví, že: úřad práce je správním orgánem s celostátní působností, do jehož kompetence přísluší rozhodování v celém spektru nepojistných sociálních dávek, kdy řízení o dávce vede krajská pobočka úřadu práce a pobočka pro hlavní město Prahu.

Jednotlivé agendy nepojistných sociálních dávek jsou ve vnitrostátním právním řádu upraveny řadou samostatných zvláštních zákonů, které vzhledem k charakteru dávek neustále procházejí zákonnými změnami. Změny reagují jak na vývoj celospolečenského klimatu, tak i na vývoj vnitropolitický. V neposlední řadě jsou do právního řádu implementovány i požadavky EU.

Procesně právní normou na úseku nepojistných sociálních dávek je pak zákon č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen správní řád), ve znění pozdějších právních předpisů.

Legislativu související pak tvoří soubor právních norem zákonné i podzákonné síly, přičemž jde zejména o zákony upravující doplňující pojmy, kam řadíme zejména zákon o životním a existenčním minimu č. 110/2006 Sb., ve znění pozdějších právních předpisů, občanský zákoník č. 89/2012 Sb., občanský soudní řád č. 99/1963 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudní č. 292/2013 Sb., zákon o důchodovém pojištění 155/1995 Sb., zákon o veřejném zdravotním pojištění 48/1997 Sb., školský zákon č. 561/2004 Sb., zákoník práce č. 262/2006 Sb., zákon o vysokých školách č. 111/1998 Sb., prováděcí vyhlášky ministerstev např. č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a nařízení vlády např. č. 320/2018 Sb., kterým se pro účelu příspěvku na bydlení za státní sociální podpory pro rok 2019 stanoví výše nákladů srovnatelných s nájemným, částek, které se započítávají za pevná paliva, a částek normativních nákladů na bydlení.

3.1.1 Právo EU

V oblasti nepojistných sociálních dávek je nezbytné ve vztahu na použití práva EU přesně rozlišovat typ dávky, který posuzujeme ve vazbě na prvek EU. Prvkem EU pak dle Černé a Vacíka rozumíme migraci osoby, která o dávku žádá, resp. osoby, o jejímž nároku

je rozhodováno, event.. osoby společně posuzované, pokud je možno využít tzv. odvozeného nároku⁷. Naprosto odlišná úprava je pro rodinné dávky a dávky v nemoci, kdy dochází ke koordinaci dávkových systémů přesně podle pravidel příslušného Nařízení EU (č. 883/2004), a dávek nazývaných sociální výhody, kdy právo EU pouze odkazuje na použití vnitrostátních právních předpisů, ovšem za výhody prolomení podmínky bydliště na území příslušného státu EU (Nařízení č. 492/2011).

Mezi rodinné dávky řadíme: rodičovský příspěvek, přídavek na dítě, úhradu potřeb dítěte, pohřebné.

Dávkou v nemoci se v systému nepojistných sociálních dávek rozumí příspěvek na péči, zvýšení příspěvku na péči posuzované v závislosti na příjmu.

Nekoordinovanými dávkami, tj. sociálními výhodami jsou: příspěvek na bydlení, odměna pěstouna, porodné, dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky pro osoby se zdravotním postižením, včetně průkazu osoby se zdravotním postižením.

A) Koordinace systémů sociálního zabezpečení

Vnitřní trh EU je trhem volným, trhem bez hranic, který zajišťuje volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu. Pro koordinaci nepojistných sociálních dávek je dle publikace MPSV naprosto rozhodující tzv. volný pohyb osob. Svoboda pohybu osob je zaručena článkem 45 Lisabonské smlouvy, který přiznává všem občanům EU (tj. občanům všech členských států) právo pracovat v kterémkoli státě Společenství. Každý pohyb je podmíněn účastí v systému sociálního zabezpečení. Proto, aby nedocházelo ke kolizi systémů jednotlivých států v souvislosti s pohybem občana členského státu (např. tření mezi systémem sociálního zabezpečení domovského státu a státu výkonu práce, samostatné výdělečné činnosti, státu důchodu, či státu bydliště), přijala EU řadu principů, které umožní koordinovat pohyb osob v jednotlivých systémech sociálního zabezpečení bez hrozby, že dávky budou vypláceny z dvojího systému (pozitivní kolize právních řádů), nebo nebudou vypláceny vůbec (negativní kolize právních řádů). Na těchto základech je pak možno stanovit primaritu a sekundaritu ve výplatě dávek, tzn. stanovit, který stát je primární k výplatě (při splnění ostatních podmínek stanovených ve vnitrostátním právu –

---

⁷ ČERNÁ, J; VACÍK, A. Právo sociálního zabezpečení v rámci Evropské unie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-14-8

např. výše příjmů u přídatků na dítě) a který stát je případně sekundární pro doplatek dávký (taktěž při splnění ostatních podmínek stanovených ve vnitrostátním právu).⁸

Proto Rada ES a Evropský parlament přijal několik nařízení, která se problematikou koordinace dávkových systémů zabývá. Pro nepojistné sociální dávký je aplikováno Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (dále jen Nařízení 883/2004). Nařízení 883/2004 se stalo součástí právního systému ČR a je přednostně aplikovatelné, tzn. jeho použití má při stanovení nároku na koordinovanou dávký přednost před vnitrostátními právními předpisy. Nařízení 883/2004 samostatně neupravuje nároky na dávký a podmínky pro jejich splnění, pouze koordinuje použití vnitrostátního právního řádu jednotlivých zakomponovaných členských států EU. Nařízení 883/2004 má prováděcí právní předpis EU, a sice Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 (dále jen Nařízení 987/2009). Obě nařízení vstoupila v platnost společně dnem 1.května 2009 a společně také nahradila, až na určité výjimky, dosud platná nařízení 1408/71 a 574/1972.

Nařízení 883/2004 a 987/2009 tak vycházejí z principu 4 svobod: volného pohybu zboží, volného pohybu služeb, volného pohybu kapitálu a zejména pak volného pohybu osob, na kterou navazuje právo na uznání kvalifikace, právo na pobyt, evropské občanství, víza, volný pohyb pracovníků a koordinace sociálního zabezpečení migrujících osob.

Smyslem obou Nařízení je pak zajistit, aby migrující osoba zaměstnaná v kterémkoli členském státě EU, případně ve více členských státech, neztratila nároky na dávký z důvodu jiného občanství, bydliště, event. z důvodu nesplnění potřebné doby pojištění (tzv negativní kolize právních řádů). Koordinace tak stanoví princip, podle kterého lze určit právní příslušnost členského státu k rozhodování o nároku a případné výplatě dávký. Koordinace je postavena na zásadě rovného nakládání, která stanoví, že všechny osoby, na které se nařízení vztahuje, mají nárok na stejné dávký a za stejných podmínek jako občané ČR, samozřejmě při splnění všech povinností uložených zákonem (osobní rozsah nařízení). Zároveň je zakázána jakákoli přímá (otevřená) či nepřímá (skrytá) diskriminace z důvodu státní příslušnosti. Koordinace je dále postavena na zásadě asimilace faktů, kdy situacím vzniklým v jiném členském státě přisuzujeme takové právní důsledky, jako kdyby nastaly v ČR. Koordinace vychází i z predikce zachování nabytých

---

⁸ Odbor Evropské unie a mezinárodní spolupráce MPSV. Sociální zabezpečení osob migrujících v rámci evropské unie. Praha: MPSV, 2009. ISBN 978-80-7421-009-9

práv a aplikace právního řádu jediného státu, s výjimkou v případě rodinných dávek, kdy na výplatě dávky může participovat více než jeden členský stát EU, jak uvádí Tomeš a Koldinská.⁹

Důležité je dle publikace MPSV ustanovení čl 76, odst. 7, podle kterého nesmíme odmítnout dokumenty předložené v jazyce kteréhokoliv členského státu a náklady na překlad jdou k tíži správního orgánu v ČR, což je úprava, která prolamuje obecnou úpravu ve správním právu. Obecné správní předpisy vycházejí z předpokladu, že úředním jazykem je jazyk český, jak pro ústní, tak i pro písemné jednání.¹⁰

Osobní rozsah nařízení je dán statutem osoby, jejíž účast v systému sociálního zabezpečení je koordinována. Nařízení 883/2004 a 987/2009 se vztahuje na: osoby zaměstnané (tj. osoby v zaměstnaneckém vztahu, s účastí na nemocenském pojištění), osoby samostatně výdělečně činné (s účastí na důchodovém pojištění), osoby nezaměstnané (vedené v evidenci úřadu práce a s nárokem na dávky v nezaměstnanosti nebo dávky při rekvalifikaci), osoby pobírající důchod z členského státu EU, osoby studující ve státě EU (osoba do 26 let věku nezaopatřená z důvodu studia), osoby neaktivní (za předpokladu, že mají ve státě, kde uplatňují nárok na dávku, bydliště), pozůstalá osoba. Osobní rozsah Nařízení je dán pohybem osob jak směrem z ČR do států EU, tak i směrem ze států EU do ČR. Princip volného pohybu osob umožňuje následně exportovat výplatu dávky z ČR do ciziny.

Základním koordinačním pravidlem, na základě kterého je určována příslušnost vnitrostátních právních předpisů, je dle Černé a Vacíka stát, ve kterém je žadatel o dávku, resp. jeho rodinný příslušník, osoba společně posuzovaná, ekonomicky aktivní. Až na několik výjimek je tedy nejprve uplatňováno pravidlo *lex loci laboris* (místo výkonu zaměstnání, či samostatné výdělečné činnosti). Výjimkou z tohoto pravidla jsou vyslaní pracovníci, pracovníci souběžně pracující ve více státech a smluvní zaměstnanci ES.¹¹

Pokud není žádný z dotčených členských států státem zaměstnání, pak je nutno vyhodnotit pravidlo státu výplaty důchodu (jakéhokoli typu důchodu, který charakterem dávky odpovídá důchodům vypláceným v ČR).

---

⁹ TOMEŠ, I.; KOLDINSKÁ, K. Sociální právo evropské unie. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-71-79-831-2

¹⁰ Odbor Evropské unie a mezinárodní spolupráce MPSV. Sociální zabezpečení osob migrujících v rámci evropské unie. Praha: MPSV, 2009. ISBN 978-80-7421-009-9

¹¹ ČERNÁ, J; VACÍK, A. Právo sociálního zabezpečení v rámci Evropské unie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-14-8

Není-li ani takovýto stát, postupuje se podle posledního koordinačního hlediska a tím je stát bydliště. Pojem bydliště je definován jak vnitrostátními tak evropskými normami, přičemž oba pojmy jsou obsahově velmi podobné. Bydliště je dáno dobou pobytu na území příslušného státu EU, charakterem pobytu, ekonomickými vazbami, rodinnými či sociálními vztahy, případně dalšími nespecifikovanými vazbami (např. stát zdravotního pojištění), které zavadávají důvod shledat příslušný členský stát jako místo, kde jsou soustředěny zájmy posuzované osoby.

Pokud jde o nepojistné sociální dávky rodinné či dávky v nemoci, pak platí, že může nastat situace, kdy jsou pro výplatu dávky příslušné dva státy EU. V tomto případě se následně postupuje tak, že správní orgán zjišťuje tzv. primární a sekundární kompetenci jednotlivých zainteresovaných států. Rozhodující skutečností je bydliště dítěte (u rodinných dávek), resp. stát hlavního zdravotního pojištění (pro příspěvek na péči).

B) Úprava tzv. sociálních výhod

Pro výplatu dávek, které řadíme pod sociální výhody bez možnosti koordinace, vydala EU nařízení č. 492/2011.

Osobní rozsah tohoto nařízení je ve srovnání s výše uvedenými koordinačními nařízeními mnohem užší. Upravuje pouze výplatu nepojistných sociálních dávek osobám zaměstnaných, osobám samostatně výdělečně činným a osobám nezaměstnaným (pobírajícím dávku v nezaměstnanosti či při rekvalifikaci). Tímto se nařízení vymezuje výlučně na tzv. migrující pracovníky. Směr migrace musí být vždy do ČR. Dávky vyplácené v souladu s tímto nařízením se neexportují. Současně nemůže dojít k pozitivní kolizi právního řádu, neřeší se totiž případná duplicita vyplácení dávek (tzn. dle vnitrostátního právního řádu domovského státu i dle vnitrostátního právního řádu státu migrace může dojít ke vzniku nároku na dávku a tudíž k výplatě bez jakékoli kolize právních řádů).

I toto nařízení je přednostně aplikovatelné, použije se při stanovení nároku na dávku přednostně a prolamuje podmínku pobytu oprávněné osoby na území ČR. Krytí nařízením trvá pouze po dobu splnění podmínky migrace.

Užší a speciální úpravu obsahuje nařízení pro pojem rodinného příslušníka. Pro sociální výhody je dle publikace MPSV rodinným příslušníkem pouze manžel, či manželka, registrovaný partner a partnerka, nezaopatřené dítě (nejdéle do 26 let) a jiná

osoba, pokud prokáže, že je závislá na obživě migrujícího pracovníka. Na rozdíl od koordinace dávek se do okruhu osob společně posuzované nedostanou druh a družka (resp. osoba žijící ve společné domácnosti). Okruh společně posuzovaných osob je pak u většiny dávek dán vztahem k rodině upraveným nařízením a může být odlišný od vnitrostátní právní úpravy.¹²

Hmotněprávní úpravu nároků na nepojistné sociální dávky je ponechána v kompetenci jednotlivých členských států.

Věcným rozsahem se nařízení vztahuje na dávky státní sociální podpory: příspěvek na bydlení a porodné, u dávek pěstounské péče je to: odměna pěstouna a jednorázové dávky vyplácené v rámci trvání pěstounské péče, v oblasti dávek pomoci v hmotné nouzi a dávek pro osoby se zdravotním postižením: veškeré vyplácené dávky.

3.1.2 Základní typologie dávek

Základní typologii dávek je možno provést na základě čtyř hledisek. Prvním hlediskem je rozdělení dávek podle jednotlivých agend (viz dále), druhým hlediskem je časový interval působení jednotlivých dávek, na základě kterého je možno rozlišit dávky opakované, či opakující se a dávky jednorázové. Jednorázová dávka reaguje na nově vzniklou aktuální skutečnost, která má dopad na životní úroveň jednotlivce či rodiny, a to bez ohledu na věkovou či příjmovou skupinu, do které žadatel patří. Typickou jednorázovou dávkou je například porodné či příspěvek na pořízení motorového vozidla. Opakovaná dávka, či opakující se dávka, je dávkou, která je příjemci zasílána v určitém časovém úseku po celou dobu, po kterou příjemce plní podmínky nároku na tuto dávku. Opakující se dávkou je pak rodičovský příspěvek, přídavek na dítě, příspěvek na mobilitu, příspěvek na živobytí a další dávky upravené zvláštními zákony.

Třetím hlediskem typologie dávek je jejich účel, tzn. jejich zástupný význam, kdy je přesně specifikován účel, ke kterému je dávka určena a cíl, k jakému finanční prostředky směřují. Takto můžeme rozlišovat dávky určené k pokrytí nákladů na základní životní potřeby (např. příspěvek na živobytí), rodinné dávky (např. přídavek na dítě, porodné, rodičovský příspěvek, zvýšení příspěvku na péči), dávky pěstounské péče, které svým charakterem lze vyplácet pouze při stanovené pěstounské péči, dávky na bydlení

---

¹² Odbor Evropské unie a mezinárodní spolupráce MPSV. Sociální zabezpečení osob migrujících v rámci evropské unie. Praha: MPSV, 2009. ISBN 978-80-7421-009-9

(příspěvek na bydlení, doplatek na bydlení), dávky při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu (příspěvek na péči, dávky pro osoby se zdravotním postižením).

Posledním typologickým hlediskem je skutečnost, zda je vznik nároku na dávku podmíněn výší příjmu žadatele a okruhu společně posuzovaných osob. Takto rozlišujeme dávky příjmově testované (např. porodné, příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení) a dávky, u nichž je vznik nároku podmíněn splněním jiných skutečností než výší příjmu (např. příspěvek na péči, příspěvek na mobilitu).

3.2 Rozdělení dávek podle jednotlivých agend

3.2.1 Dávky státní sociální podpory

Agenda dávek státní sociální podpory je upravena zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších právních předpisů. Zákon o SSP je zákonem speciálním, tzn. ve správním řízení vedeném ve věci nároku na dávku a její výši je přednostně aplikována úprava tohoto zákona před obecným předpisem, v tomto případě se jedná o zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších právních předpisů.

Dle autorek Břeské, Burdové a Vránové stejně jako každý zvláštní zákon upravuje i zákon o SSP v prvních ustanoveních definici dávek státní sociální podpory a okruh oprávněných osob. Tento okruh specifikuje osoby, kterým při splnění ostatních zákonem stanovených podmínek může vzniknout nárok na konkrétní jednotlivou dávku. Pokud by případný žadatel nespadal do okruhu oprávněných osob, žádost by se co do nároku vůbec neposuzovala a řízení by se zastavilo.¹³

Pro každou dávku je podstatné složení okruhu společně posuzovaných osob (dále jen okruh SPO). Pro většinu dávek je okruh SPO tvořen rodinou, tzn. seskupením osob, které vedou společnou domácnost a jako rodina jsou zákonem o SSP definovány. Jedinou dávkou se specifický okruhem SPO je příspěvek na bydlení, který je, vzhledem k charakteru dávky, tvořen osobami hlášenými v předmětném bytě k trvalému pobytu, viz § 7 zákona o SSP. Může tedy nastat situace, že i pro jednu rodinu budou okruhy SPO u jednotlivých dávek odlišné.

---

¹³ Břeská Naděžda, Burdová Eva, Vránová Lucie, Státní sociální podpora s komentářem a příklady k 1.6.2010, ANAG 2010, ISBN 978-80-7263-609-9

Zákon o státní sociální podpoře také definuje další obecné pojmy. Mnohé z těchto definic jsou aplikovány i na rozhodování v jiných dávkových agendách nepojistných sociálních dávek. Tak je tomu např. v ustanovení § 11 zákona o SSP, který upravuje pojem nezaopatřené dítě, kdy:

„Za nezaopatřené dítě se pro účely tohoto zákona považuje dítě do skončení povinné školní docházky, a poté, nejdéle však do 26. roku věku, jestliže

- a) se soustavně připravuje na budoucí povolání (§ 12 až § 15), nebo*
  - b) se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, anebo*
  - c) z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je neschopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost. Posuzování zdravotního stavu pro účely tohoto zákona upravuje zákon upravující organizaci a provádění sociálního zabezpečení (zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších právních předpisů).*
- 1) Po skončení povinné školní docházky se do 18 roku věku považuje za nezaopatřené dítě také dítě, které je vedeno v evidenci krajské pobočky Úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci.*
  - 2) Za nezaopatřené dítě nelze však považovat dítě, které je poživitelem invalidního důchodu z důchodového pojištění pro invaliditu třetího stupně“.¹⁴*

Pokud jde o stanovení výše dávek, rozlišují se dávky se stanovenou výší, bez možnosti jakéhokoli pohybu (např. přídavek na dítě, porodné, pohřebné) a dávky, jejich výše je dána předloženými skutečnostmi (příspěvek na bydlení), či samostatně provedenou volbou žadatele (rodičovský příspěvek).

Výplata dávek probíhá zásadně v české měně, u některých dávek je možno vyplácet i do ciziny. Způsob výplaty si volí žadatel o dávku formou převodu na účet uvedený v žádosti o dávku, nebo výplatou poštovní poukázkou. Výplatu v hotovosti z pokladny zákon o státní sociální podpoře nepřipouští. V průběhu výplaty opakující se dávky je možno kdykoli příjemcem dávky změnit platební způsob. Zákon nestanoví pevné výplatní

---

¹⁴ § 11 zák. č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, In: Sbírká zákonů ČR, částka 31

termíny, opakující se dávky jsou splatné měsíčně pozadu. Proto např. přídavek na dítě za měsíc leden bude úřadem práce vyplacen v měsíci únoru.

Žádost o posouzení nároku na dávku a její výši je nezbytné podat na předepsaném formuláři schváleném MPSV, který je k dispozici na kterékoli z krajských poboček či přímo na internetových stránkách ministerstva. Schválením a distribucí formulářů je zajištěna obsahová jednotnost žádostí pro všechny participující správní orgány. Žádost se dle Břeské, Burdové a Vránové vyřizuje ve správním řízení, zákon o státní sociální podpoře obsahuje ustanovení upravující odchýlný postup pro tuto dávkovou agendu. O nároku na dávku a její výši vydává úřad práce Oznámení. Standardní Rozhodnutí ve věci samé se vydává pouze v případech přímo stanovených zákonem o SSP. Jedná se zejména o případy, kdy žádosti není vyhověno (např. není splněn maximální limit stanovený k výši příjmů). Oznámení či Rozhodnutí je vydáváno ve lhůtách upravených správním řádem.¹⁵

Přehled jednotlivých dávek:

- Přídavek na dítě
- Rodičovský příspěvek
- Příspěvek na bydlení
- Porodné
- Pohřebné

3.2.1.1 Přídavek na dítě

Přídavek na dítě je opakující se příjmově testovanou dávkou, na kterou má nárok **nezaopatřené dítě**, pokud rozhodný příjem žadatele a osob společně posuzovaných nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a zákonem stanoveného koeficient 2,4.

Přídavek na dítě je dávka dítěte, vyplácí se tedy k rukám osoby, která má dítě v přímém zaopatření. Tato osoba také dítě v řízení o přídavku na dítě zastupuje. Jedná-li se o dítě sice nezaopatřené ale zletilé, vyplácí se přídavek přímo dítěti. Nárok na přídavek na dítě může při splnění všech podmínek vzniknout i dítěti, které je v přímém zaopatření ústavu pro péči o děti nebo mládež. Protože tato dávka jde vždy za dítětem, pak v tomto případě se přídavek na dítě vyplácí přímo ústavu, v jehož zaopatření dítě je.

---

¹⁵ Břeská Naděžda, Burdová Eva, Vránová Lucie, Státní sociální podpora s komentářem a příklady k 1.6.2010, ANAG 2010, ISBN 978-80-7263-609-9

Výše přídatku na dítě je upravena § 18 zákona o SSP a je dána v pevně stanovených částkách. Jelikož se jedná o dátku, která má přispívat na zabezpečení základních životních potřeb dítěte z nízkopříjmové rodiny, bylo nezbytné, aby zákonodárce zohlednil měnící se potřeby v souvislosti s věkem dítěte. Proto byla částka rozdělena do několika věkových kategorií vzestupně:

- „*Nezaopatřené dítě do 6 let věku má nárok na přídatvek na dítě ve výši 500,--Kč.*
- *Nezaopatřené dítě od 6 do 15 let věku má nárok na přídatvek na dítě ve výši 610,--Kč.*
- *Nezaopatřené dítě ve věku od 15 do 26 let má nárok na přídatvek na dítě ve výši 700,--Kč.*“¹⁶

S účinností od 1.10.2017 se přídatvek na dítě stal dátkou, která se bude posuzovat v kratším období. Z původní roční dávky se stává dátkou čtvrtletní. Touto právní úpravou zákonodárci reagovali na negativní podněty, jejichž podstatou bylo tvrzení, že přídatvek na dítě má zastaralou konstrukci, která nereflektuje momentální situaci v rodině, když vycházela z ročních příjmů za období dalece předcházejících období podání žádosti (např. k žádosti o přídatvek na dítě podané v září roku 2016 byly dokládány příjmy za rok 2015). Čtvrtletním přehodnocováním nároku na dátku budou moci být přídatky na dítě vypláceny i rodinám, které se za dané krátké a související období dostanou do příjmové nouze. Pro úřad práce však nový způsob hodnocení nároku na dátku přináší zvýšení administrativní zátěže.

S účinností od 1.1.2018 dochází k další úpravě dávky, přepočítací koeficient příjmů se zvyšuje na 2,7.

Zákon také nově reaguje na ekonomickou aktivitu žadatele a okruhu společně posuzovaných osob, kdy při splnění zákonem stanovených podmínek (viz níže) ukládá úřadu práce, aby přiznal nárok na zvýšený přídatvek na dítě bez nutnosti podávat samostatnou žádost. Částky zvýšených přídatku jsou následující:

- „*nezaopatřenému dítěti ve věku do 6 let náleží v částce 800 Kč*
- *nezaopatřenému dítěti ve věku od 6 do 15 let náleží v částce 910 Kč*
- *nezaopatřenému dítěti ve věku od 15 do 26 let v částce 1000 Kč.*“¹⁷

---

¹⁶ § 18 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, In: Sbíрка zákonů ČR, částka 31

¹⁷ § 18 odst. 3 zák. č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, In: Sbíрка zákonů ČR, částka 31

Podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o SSP náleží nezaopatřenému dítěti přídavek na dítě ve zvýšené výměře, pokud některá ze společně posuzovaných osob má v každém kalendářním měsíci rozhodného období příjem:

- a) podle § 5 odst. 1 písm. a) bodu 1, alespoň ve výši částky životního minima jednotlivce (tj. příjem ze závislé činnosti),
- b) podle § 5 odst. 1 písm. a) bodu 2 (ze samostatné výdělečné činnosti),
- c) z dávek nemocenského pojištění,
- d) z dávek důchodového pojištění,
- e) z podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci
- f) z příspěvku na péči o osobu do 18 let věku nebo
- g) z rodičovského příspěvku, pokud je poskytován po vyčerpání peněžité pomoci v mateřství.¹⁸

3.2.1.2 Příspěvek na bydlení

Příspěvek na bydlení je opakovaná, měsíčně vyplácená dávka, která je účelově určena k úhradě nákladů souvisejících s bydlením. Nárok na dávku vzniká při splnění několika základních podmínek. Žadatel musí prokázat, že žije v bytě. Definice bytu je explicitně uvedena přímo v zákoně. V případě nejasností je úřad oprávněn obrátit se s dotazem na příslušný stavební úřad. „*Za byt se podle ustanovení § 24 odst. 5 zákona o SSP považuje soubor místností nebo samostatná obytná místnost, která svým stavebně technickým uspořádáním a vybavením splňuje požadavky na trvalé bydlení.*“¹⁹ Další podmínkou je evidenční hlášení trvalého pobytu v bytě, ke kterému se váže žádost o příspěvek. Příspěvek na bydlení je vyplácen pouze v případě, kdy právní vztah k bytu odpovídá stanoveným požadavkům, tj. jedná-li se o vztah vlastnický, nájemní, event. vztah družstevníka s podílem v bytovém družstvu. Z tohoto vyplývá, že v rámci dávek státní sociální podpory zákon nedovoluje přispívat na bydlení na ubytovnách, v podnájmu, či na základě jiného právního vztahu (např. na základě věcného břemena, či služebnosti).

Příspěvek na bydlení je dávkou testovanou, je zjišťována jak příjmová, tak i nákladová situace žadatele. Zákon stanoví pro nárok na dávku, že žadatelovy náklady na bydlení musí přesahovat částku součinu rozhodného příjmu v rodině a koeficientu 0,30 a na území

¹⁸ § 18 odst. 2 zák. č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, In: Sbírka zákonů ČR, částka 31

¹⁹ § 24 odst. 5 zák. č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, In: Sbírka zákonů ČR, částka 31

hlavního města Prahy koeficientu 0,35, přičemž tento součin nesmí být vyšší než částka normativních nákladů na bydlení stanovená vládou vždy pro období příslušného kalendářního roku.

Jak uvádí autorky Břeská, Burdová a Vránová je příspěvek na bydlení dávkou testovanou v každém čtvrtletí kalendářního roku. Platí, že žádost o dávku je možno podat kdykoli v kalendářním roce, tato je však časově omezena do 30. 6. daného kalendářního roku. Vždy od 1.7. je tedy nezbytné podat žádost znovu. Každé čtvrtletí jsou pak hodnoceny náklady související s bydlení co do jejich možného započtení i co do výše, stejně tak i příjmy okruhu společně posuzovaných osob, který je u této dávky tvořen osobami hlášenými v bytě k trvalému pobytu. Rozhodným obdobím, za které jsou předkládány náklady na bydlení a příjmy, je kalendářní čtvrtletí předcházející čtvrtletí posuzování. Např. pro nárok na dávku a stanovení její výše od 1.1. kalendářního roku jsou předkládány příjmy a náklady za období 4. čtvrtletí roku předcházejícího. Příspěvek na bydlení se vyplácí za kalendářní měsíc pozadu, vždy v české měně. Nevyplácí se do ciziny. Jedná se o sociální výhodu, která v rámci EU není koordinována.²⁰

Výše příspěvku je dána přesně stanovených algoritmem, přičemž se vychází z rozdílu mezi výší nákladů na bydlení, event. normativních nákladů na bydlení, a výší součinu rozhodných příjmů a stanoveného koeficientu 0,3, resp. 0,35 (pro hlavní město Prahu).

3.2.1.3 Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek je opakovaná netestovaná dávka, charakterem rodinná dávka (v kontextu dávek, jak jsou charakterizovány v rámci předpisů EU) vyplácená systémem státní sociální podpory.

Původní filozofie dávky vycházela z předpokladu, že je nezbytné, aby stát přispíval touto dávkou rodiči, který celodenně a řádně pečuje o dítě do 4 let jeho věku. Jednalo se tedy o dávku, která garantovala částečnou náhradu příjmu, o kterou rodina z důvodu péče o dítě přichází. Původní koncepce vycházela z předpokladu, že dítě může být umístěno do předškolního zařízení pouze výjimečně a na časově omezenou dobu.

---

²⁰ Břeská Naděžda, Burdová Eva, Vránová Lucie, Státní sociální podpora s komentářem a příklady k 1.6.2010, ANAG 2010, ISBN 978-80-7263-609-9

V současné době je dávka postavena na principu zaručujícím rodiči, který osobně celodenně a řádně pečuje o dítě po celý kalendářní měsíc nárok na rodičovský příspěvek. Podmínkou je, že se musí jednat o dítě, které je nejmladší v rodině a není starší 4 let věku. Dávka je limitována nejen věkem dítěte, ale i celkovou částkou stanovenou k výplatě, která v současné době činí 220 000,--Kč. V případě, že nejmladším dítětem v rodině jsou dvě a více dětí (tj. při narození vícero dětí), má rodič nárok na 1,5násobek základní částky, což znamená, že v tomto případě lze na rodičovském příspěvku vyčerpat 330 000,-- Kč.

Základní definice budí zdání, že charakter dávky je i nadále zachován. Tak tomu ale skutečně není. Česká republika byla EU upozorněna, že volný výklad definice dávky obsažený v právních předpisech neodpovídá vyžadovanému charakteru rodinné dávky. Zákon přímo nespécifikuje, co se rozumí celodenní a řádnou péčí o dítě, metodika MPSV umožňuje čerpat rodičovský příspěvek i rodiči, který nadále pracuje, za předpokladu, že zajistí péči o dítě jinou fyzickou osobou. Návštěva předškolního zařízení se sleduje pouze u dítěte mladšího 2 let. V praxi to tedy znamená, že dávka ztratila účel, ke kterému byla určena, tedy jako náhrada ztraceného příjmu, neboť v současné době umožňuje rodiči, aby současně s čerpáním rodičovského příspěvku pracoval a byl tudíž zabezpečen pravidelným příjmem z pracovního či obdobného poměru.

Pokud jde o výši dávky, pak v současné době není fixně stanovena měsíční výše vyplácené dávky. Je dána pouze celková částka určená k vyčerpání, měsíční čerpání je ponecháno na volbě, kterou provede žadatel a příjemce dávky. Zákon vychází z možnosti zvolit si měsíční částku odpovídající 70% 30násobku denního vyměřovacího základu, který byl stanoven alespoň jednomu z rodičů. Pokud žádný z rodičů nevykazoval ke dni narození dítěte ekonomickou aktivitu, ani nebyl v ochranné lhůtě po skončení zaměstnání, tzn. nelze mu stanovit denní vyměřovací základ jako výchozí částku pro výpočet měsíční dávky, může volit výši čerpání rodičovského příspěvku nepřevyšující 7.600,--Kč měsíčně. V případě péče o vícero dětí se možná maximální volba zvyšuje na 1,5násobek.

Dávka se vyplácí měsíčně pozadu v české měně, lze ji vyplácet i do ciziny, pro potřeby sladění v rámci evropských předpisů se jedná o rodinnou koordinovanou dávku.

3.2.1.4 **Porodné**

Porodné je jednorázová dávka. Účel využití zákon nevymezuje. Právní úprava vychází z předpokladu, že se jedná o „bolestné“ za porod dítěte a ponechává tedy na úvaze

příjemce dávky, k jakému účelu dávku využije. Jsou však stanoveny striktní podmínky, za kterých nárok na dávku vzniká.

„Nárok na porodné má žena, která porodila své první nebo druhé živé dítě, nepřevyšuje-li rozhodný příjem v rodině součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,70.“²¹

Právní úprava počítá i s mimořádnými situacemi, které v případě narození dítěte mohou nastat. V ustanovení § 44 odst. 3 je tedy zachována i možnost, že si o porodné požádá otec dítěte, to však pouze za předpokladu, že matka dítěte zemřela, ale ke dni porodu by splnila všechny požadované podmínky.

Výjimečnou situací je i převzetí dítěte do péče nahrazující péči rodičů. Zákon o SSP v ustanovení § 45 umožňuje uplatnit nárok a čerpat porodné, pokud dítě bylo převzato do péče do 1 roku věku dítěte.

Výše porodného je stanovena pevnou částkou, kdy na první dítě činí 13 000,-- Kč a na druhé dítě činí 10 000,--Kč.

Dávka se vyplácí v české měně a nevyplácí se do ciziny. Pro potřeby kontextu evropských právních předpisů se jedná o tzv. sociální výhodu, která není koordinována.

3.2.1.5 Pohřebné

Pohřebné je poslední dávkou upravenou v systému dávek státní sociální podpory. Jde o dávku jednorázovou, tzn., vyplácí se v konkrétním případě pouze jednou. V systému evropských dávek jde o dávku koordinovanou, která je posuzována v závislosti na podmínkách státu pojištění zemřelé osoby.

Právní předpisy ČR, vychází z toho, že nárok na dávku vzniká osobě, která prokazatelně vypravila pohřeb. Tato skutečnost je prokazována předložením faktury na úhradu nákladů spojených s pohřbem, přičemž tato faktura musí být vystavena na žadatele o dávku.

„Zemřelou osobou musí být ke vzniku nároku na dávku pouze

- a) dítě, které ke dni smrti bylo nezaopatřené, nebo
- b) rodič nezaopatřeného dítěte.“²²

---

²¹ § 44 odst. 1 zák. č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, In: Sbíрка zákonů ČR, částka 31

²² § 47 odst. 1 zák. č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, In: Sbíрка zákonů ČR, částka 31

Nárok na dávku vzniká dnem pohřbení, tzn. nelze o ni požádat dříve. Splnění této podmínky je prokazováno příslušným potvrzením podle zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví, ve znění pozdějších právních předpisů.

Pohřebné se vyplácí jednou, v české měně, v částce 5 000,-- Kč.

3.2.2 Dávky hmotné nouze

Dávky pomoci v hmotné nouzi jsou upraveny hmotněprávně a částečně procesně zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších právních předpisů, a souvisejícími právními předpisy, mezi které se řadí zejména zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších právních předpisů.

Oba základní právní předpisy výše uvedené prošly od okamžiku své účinnosti značnými právními úpravami a změnami, které reflektovaly změny ve společnosti, její vývoj a potřeby.

Tato dávková agenda je dle Musila svou filozofií řazena jako poslední zachytný systém pro osoby, které se ocitnou v hmotné nouzi.²³ Jedná se o dávkový systém, který je, na rozdíl od jiných dávkových agend, ve velké míře založen na správním uvážení orgánu veřejné správy. Jak upozorňuje Beck, se ve značné míře odkazuje právní předpis na tzv. případy hodné zvláštního zřetele, či na samostatné rozhodování oprávněné úřední osoby a její uvážení.²⁴

Pokud jde o samotný pojem hmotné nouze, zákon nedefinuje přímo, co se rozumí hmotnou nouzí. Upravuje však životní situace, ze kterých lze výkladem odvodit, že stavem hmotné nouze se rozumí stav, kdy osoba není schopna vlastními zdroji (k nimž se již počítají i zdroje čerpané z jiných dávkových agend) financovat uspokojení základních životních potřeb svých i osob společně posuzovaných, a to bez ohledu na to, zda si tento stav přivodila svým zaviněním, či nikoli. Co je však důležité pro posouzení stavu hmotné nouze, jsou příjmy a sociální a majetkové poměry všech osob, které jsou v rámci okruhu společně posuzovány. Což znamená, že samotná nízkopříjmová hranice nepostačuje pro nárok na dávky hmotné nouze, ale je nezbytné, aby žadatel splňoval i podmínku

---

²³ MUSIL, Libor., HUBÍKOVÁ, Olga a kol. Metodika integrace sociální práce a poskytování dávek pomoci v hmotné nouzi. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí -výzkumné centrum Brno. Technologická agentura České republiky. 2013. 71 s.

²⁴ BECK, Petr a kol. Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením. Olomouc: ANAG, spol. s r. o., 1 vyd., 2012. 447 s. ISBN 978-80-7263-744-7

bezmajetkovosti, tj. stav, kdy majetek nemá buď vůbec žádný, nebo sice majetek má, ale pro účely zvýšení si příjmu je tento majetek nevyužitelný (nepatrná hodnota majetku, či majetek, který je vyloučen).

Přehled jednotlivých dávek:

- příspěvek na živobytí
- doplatek na bydlení
- dávky mimořádné okamžité pomoci

3.2.2.1 Příspěvek na živobytí

Jedná se o dávku určenou nízkopříjmovým osobám, resp. okruhu společně posuzovaných osob, jejichž příjem nedosahuje částky živobytí posuzovaných osob. Příspěvek na živobytí je dávkou účelovou. Primárně má být tato dávka využita k pokrytí nákladů na základní životní potřeby osoby, které je dávka vyplácena. Čerpání této dávky však není následně kontrolováno ve smyslu předkládání vyúčtování, v rámci další sociální práce je však zjišťováno, zda je dávka užívána k účelu, ke kterému je určena. Beck a kolektiv upozorňují, že pokud by sociální pracovník zjistil, že tomu tak není, upravuje zákon o pomoci v hmotné nouzi další nástroje, které umožňují zneužívání dávek zabránit, nebo přinejmenším zmírnit. Jedním z těchto nástrojů je výplata dávky nikoli v měsíční částce, ale v částkách nižších, rozpočtených poměrně např. na týdenní či denní výši. Tento nástroj se uplatňuje zejména u osob, které nejsou schopny hospodařit s větším objemem finančních prostředků, tj. s rodinami, které nejsou schopny pracovat s měsíčním rozpočtem. Dalším nástrojem je možnost vyplácet dávku poukázkami přímo určenými k nákupu přesně určeného zboží. Posledním nástrojem je ustanovení zvláštního příjemce osobě, která neužívá nebo nemůže užívat dávku stanoveným způsobem ke stanovenému účelu. Příspěvek na živobytí je měsíční dávkou, je tedy vyplácena v aktuálním kalendářním měsíci, vyplácí se v české měně a není dávkou vývozní, tj. nevyplácí se do ciziny. Způsob výplaty, na rozdíl od ostatních nepojistných dávek, stanoví plátce dávky, tj. orgán pomoci v hmotné nouzi.²⁵ Zákon umožňuje vyplácet dávku hotově prostřednictvím pokladny, dále pak poštovní poukázkou, nebo výplatou na účet uvedený žadatelem o dávku. Vedle těchto způsobů výplaty zákon v ustanovení § 43 odst. 5, písm. a) stanoví, že u příspěvku na

---

²⁵ Beck Petr, Grunerová Ivana, Pavelková Miroslava, Zákon o pomoci v hmotné nouzi, Zákon o životním a existenčním minimu, Wolters Kluwer 2016, ISBN 978-80-7478-977-9

živobytí může určit plátce dávky tak, že nejméně 35 % a nejvýše 65 % přiznané dávky bude poskytnuto využitím poukázky opravňující k nákupu zboží ve stanovené hodnotě. Příjemci dávky, který pobírá dávku déle jak 6 měsíců v posledních 12 měsících, bude dávka vyplacena tak, že nejméně 35% a nejvýše 65% dávky bude vyplaceno poukázkami opravňujícími k nákupu zboží ve stanovené hodnotě. Zákon tedy nedává příjemci dávky na výběr, jakým způsobem bude část dávky příspěvek na živobytí vyplácena, stanovena byla povinnost využít institutu poukázek k odběru zboží.

3.2.2.2 Doplatek na bydlení

Doplatek na bydlení je další možností pomoci osobám, které i přes poskytnutý příspěvek na bydlení nemohou ze svých prostředků uhradit náklady spojené s užíváním bytu.

Doplatek na bydlení není vázán na pouze na typ bydlení vlastnický, nájemní či družstevní, ale otevírá možnost čerpání i v případě jiných právních titulů bydlení. Při splnění všech stanovených zákonných podmínek bude tato dávka vyplácena i v případě pronájmu bytu či jeho části, bydlení v jiném než obytném prostoru, bydlení v ubytovacím zařízení, při poskytované pobytové sociální službě a dokonce i pro bydlení ve stavbě určené pro individuální či rodinnou rekreaci. Jak uvádí Beck doplatek na bydlení je v každém případě účelová dávka, jejíž využití je orgánem pomoci v hmotné nouzi sledováno a kontrolováno. Osoba pobírající dávku doplatek na bydlení tak dokládá úřadu práce nejen vzniklé náklady spojené s bydlením, ale následně i jejich úhradu. Nevyužití dávky k účelu, ke kterému je určena, pak zakládá úřadu práce jakožto plátcí dávky povinnost věc řešit za využití zákonných prostředků nápravy.²⁶

Doplatek na bydlení je dávkou opakující se, měsíčně vyplácenou a testovanou. Pro vznik nároku na doplatek na bydlení je nezbytné splnění podmínky nízkopříjmovosti okruhu společně posuzovaných osob, samozřejmě pak se musí jednat o osobu uvedenou v okruhu osob oprávněných a o osobu nacházející se ve stavu hmotné nouze. Příjmy jsou přehodnocovány spolu s náklady na bydlení každý měsíc.

Doplatek na bydlení je vyplácen v české měně, a to zpravidla na účet příjemce dávky, nebo poštovní poukázkou. I zde platí možnost, v případě nevyužívání dávky k účelu

---

²⁶ BECK, Petr a kol. Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením. Olomouc: ANAG, spol. s r. o., 1 vyd., 2012. 447 s. ISBN 978-80-7263-744-7

ke kterému je určena, využít nápravná zákonná opatření. Zejména se jedná o ustanovení zvláštního příjemce dávky.

3.2.2.3 Dávky mimořádné okamžité pomoci

Na rozdíl od dávky příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení je dávka mimořádné okamžité pomoci dávkou jednorázovou a nenárokovou. Je tedy výsadním právem orgánu rozhodujícím o žádosti o tuto dávku posoudit, zda jsou splněny podmínky pro její výplatu. Tato dávka je založena na komplexní sociální práci se žadatelem, vychází nejen ze znalosti okruhu společně posuzovaných osob, ale i z detailní znalosti momentální situace, ve které se klient hmotné nouze nachází a důvodů, které této situaci předcházely. Dávka mimořádné okamžité pomoci je určena ke krytí zvýšených životních nákladů spojených s mimořádnou a nečekanou událostí, která v životě klienta hmotné nouze nastala. Jedná se nejčastěji o hrozící vážnou újmu na zdraví, úhradu jednorázového výdaje, refundaci výdajů spojených se vzděláváním či sociálněprávní ochranou dítěte, výdaje spojené s pořízováním či opravou nezbytných předmětů dlouhodobé spotřeby do domácnosti, či tzv. kurátorská dávka vyplácená při propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Dávka mimořádné okamžité pomoci je vyplácena v české měně, na účet příjemce, poštovní poukázkou, poukázkou určenou k přímému nákupu zboží nebo přímou úhradou provedenou plátcem dávky k prodejci zboží. Jedná se o dávku nevývozní, tj. uplatnitelnou pouze pro území České republiky.

3.2.3 Dávky pro osoby se zdravotním postižením

Tato dávková agenda je upravena samostatným zvláštním předpisem, a sice zákonem č. 329/2011 Sb, o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů. Zdánlivě se jedná o úpravu novou, jedná se však jen o novou koncepci právní úpravy dávek a výhod, která nahrazuje úpravu vyhláškou (dříve vyhláška č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon ČNR o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení) známou z působností obecních úřadů jako tzv. mimořádné výhody. Přechodem všech dávkových agend systému nepojistných dávek do působnosti úřadu práce bylo nezbytné sjednotit též právní úpravu jednotlivých dávek. Přechod na zákonnou formu právní úpravy přinesl i některé koncepční změny, ne však zásadního charakteru.

Dávky pro osoby se zdravotním postižením jsou finančními prostředky vyplácenými ze státního rozpočtu, které slouží svým příjemcům ke zmírnění sociálních důsledků jejich zdravotního postižení. Současně mají podporovat sociální začlenění těchto osob ve společnosti. Jak zmiňuje Beck pak samostatnou úpravu v zákoně má i průkaz osoby se zdravotním postižením, který je veřejnou listinou opravňující jeho nositele čerpat navázané výhody. Nejedná se sice o dávku jako takovou ale logicky, vzhledem k provázanosti na další dávku, byla jeho úprava začleněna do stejného právního předpisu. Tento průkaz plně nahrazuje dříve známé průkazy mimořádných výhod.²⁷

Okruh oprávněných osob upravuje zákon o dávkách pro osoby se zdravotním postižením. Tento stanoví, že „nárok na příspěvek na mobilitu a na příspěvek na zvláštní pomůcku a na průkaz osoby se zdravotním postižením má při splnění podmínek stanovených v tomto zákoně

- a) osoba, která je na území České republiky hlášena k trvalému pobytu podle jiného právního předpisu nebo která má na území české republiky trvalý pobyt podle jiného právního předpisu,
- b) osoba, které byla udělena mezinárodní ochrana formou azylu nebo doplňkové ochrany podle jiného právního předpisu,
- c) cizinec bez trvalého pobytu na území České republiky, kterému tento nárok zaručuje mezinárodní smlouva, která je součástí právního řádu,
- d) občan členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k pobytu podle jiného právního předpisu po dobu delší než 3 měsíce, nevyplývá-li mu nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropské unie,
- e) rodinný příslušník občana členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území české republiky k pobytu podle jiného právního předpisu po dobu delší než 3 měsíce, nevyplývá-li mu nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropské unie,
- f) cizinec, který je držitelem povolení k trvalému pobytu z přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývajícího rezidenta v Evropském společenství, na území jiného členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k dlouhodobému pobytu podle jiného právního předpisu,

---

²⁷ BECK, Petr a kol. Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením. Olomouc: ANAG, spol. s r. o., 1 vyd., 2012. 447 s. ISBN 978-80-7263-744-7

*a to, pokud má bydliště na území České republiky, co se rozumí bydlištěm, stanoví zákon o pomoci v hmotné nouzi.*²⁸

Z dikce zákona vyplývá, že dávky pro osoby se zdravotním postižením jsou dávkami nevývozními, jejichž účel a naplnění je vázáno na prokázané bydliště na území České republiky. Pokud jde o právo Evropské unie, jedná se o sociální výhody, pro jejichž čerpání je nezbytné splnit pobytovou podmínku, nebo vazbu na migrujícího pracovníka podle příslušného přímo použitelného nařízení.

Zákon o dávkách pro osoby se zdravotním postižením je unikátní v tom, že jako jediný právní předpis obsahuje zvláštní ustanovení ve vztahu k dětem, kdy ustanovením § 4 ukládá orgánu rozhodujícímu o dávkách sledovat vždy při rozhodování o nároku na dávku a její výši dosažení nejlepšího zájmu dítěte.

I u dávek pro osoby se zdravotním postižením je možno rozdělit dávky podle jejich charakteristických rysů. V závislosti na četnosti výplaty lze rozlišit dávku opakující se a dávku jednorázovou. Tato dávková agenda zná dávky testované i netestované. Vždy však vychází z posouzení zdravotního stavu, který provádí příslušná okresní správa sociálních zabezpečení. Dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, který trvá, nebo podle lékařské vědy trvat má po dobu alespoň jednoho roku, musí být podřazen pod některou zdravotní klasifikaci upravenou v příloze k zákonu²⁹, nebo přímo v zákoně (pokud jde o nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením)³⁰. Bez tohoto zařazení by nebyly splněny podmínky vzniku nároku na dávku.

Přehled dávek a výhod:

- příspěvek na mobilitu
- příspěvek na zvláštní pomůcku
- průkaz osoby se zdravotním postižením

---

²⁸ § 3 zák. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, In: Sbirka zákonů ČR, částka 115

²⁹ Příloha k zák. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením - zdravotní postižení odůvodňující přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku a zdravotní stavy vylučující jeho přiznání

³⁰ Příloha č. 4 k vyhlášce č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením

3.2.3.1 Příspěvek na mobilitu

Příspěvek na mobilitu je opakující se, měsíčně vyplácená dávka (s výjimkou možnosti požádat o výplatu 1krát za tři měsíce), na kterou při splnění podmínky zdravotního stavu má osoba starší jednoho roku, které byl přiznán průkaz osoby se zdravotním postižením stupně „ZTP“ a „ZTP/P“. Musí se jednat o průkaz přiznaný podle předpisů účinných od 1.1.2014. Kumulativně musí být splněna i podmínka opakované dopravy v kalendářním měsíci. Opakovanou dopravou se rozumí doprava alespoň dvakrát v kalendářním měsíci. Beck upozorňuje, že opakovanou dopravu příjemce dávky nedokládá, pouze při podání žádosti o dávku čestně prohlašuje.³¹ Současně je pro přiznání dávky vyžadováno, aby žadateli nebyly poskytovány pobytové služby podle zákona o sociálních službách (jedná se o pobytové služby upravené v ustanoveních § 48 až 50 a 52 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších právních předpisů).

Praxe ukázala, že toto striktní omezení však znamenalo nepříznivé omezení mobility pro osoby, kterým jsou vyloučené pobytové služby poskytovány. Z tohoto důvodu bylo později do zákona zapracováno ustanovení § 6 odst. 4, které umožňuje v případech hodných zvláštního zřetele poskytovat příspěvek na mobilitu i osobě, které jsou poskytovány pobytové sociální služby. Nicméně je zde upraven odlišný způsob v prokazování opakované dopravy, kdy nestačí prohlášení žadatele, ale doprava, její účel a četnost musí být žadatelem prokázána. Zůstává pak na správním uvážení správního orgánu, zda tento konkrétní případ uzná zřetele hodným.

Výše příspěvku na mobilitu je jednotná pro všechny žadatele bez ohledu na věk, četnost dopravy, či zdravotní stav. Vyplácí se měsíční částkou ve výši 550,--Kč, vždy za předchozí měsíc. Příspěvek na mobilitu je vyplácen v české měně, není dávkou vývozní. Žadatel určí způsob výplaty, kdy je možno dávku vyplácet prostřednictvím poštovní poukázky, nebo přímou úhradou na účet uvedený v žádosti o dávku. Čerpání dávky není následně sledováno, tj. příjemce není povinen dokládat účty o dopravě, či zakoupených pohonných hmotách. Výjimkou je možná kontrola čerpání v případech, kdy je příspěvek vyplácen z důvodů hodných zvláštního zřetele.

---

³¹ BECK, Petr a kol. Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením. Olomouc: ANAG, spol. s r. o., 1 vyd., 2012. 447 s. ISBN 978-80-7263-744-7

3.2.3.2 Příspěvek na zvláštní pomůcku

Příspěvek na zvláštní pomůcku je jednorázovou dávkou, která je vyplácena v závislosti na zdravotním stavu a to na pomůcku, která je uvedena v prováděcí vyhlášce³², či která je s touto pomůckou srovnatelná. Musí být splněna i podmínka neexistence kontraindikace na použití konkrétní pomůcky. Hodnocení zdravotního stavu, případných kontraindikací s vazbou na konkrétní pomůcku provádí pro úřad práce příslušná okresní správa sociálního zabezpečení formou posouzení zdravotního stavu na žádost.

Pro zjednodušení je možné rozlišit pomůcky podle charakteru zdravotního omezení, tj. na pomůcky pro osoby s vadami nosného a pohybového ústrojí, pomůcky pro osoby s postižením sluchového či zrakového typu, pro osoby mentálně postižené. Vyloučena není kombinace jednotlivých postižení. Pro jednotlivé skupiny pomůcek zákon stanoví také věkovou hranici, jejíž splnění je nezbytné pro poskytnutí příspěvku. Zvláštní podmínky jsou pak upraveny též pro rozhodování o nároku na příspěvek na pořízení motorového vozidla.

Úřad práce při rozhodování o žádosti sleduje též to, zda zvláštní pomůcka umožní osobě sebeobsahu nebo zda ji potřebuje k realizaci pracovního uplatnění, k přípravě na budoucí povolání či k získávání informací atd. „*Účelem této dávky je kompenzovat žadateli zvýšené náklady spojené s jeho začleněním do společnosti, tak, aby pokud možno, byl schopen co nejlépe zajišťovat své základní životní potřeby sám nebo s dopomocí.*“³³ Sledováno je též, kde osoby bude pomůcku využívat. Přednostně je přihlíženo ke skutečnosti, že lze pomůcku využívat v přirozeném prostředí žadatele o dávku.

Výše příspěvek na pomůcku vychází vždy z konkrétní ceny zakoupené pomůcky nebo z ceny předpokládané. Úřad tak vždy vychází z reálné skutečnosti. Cena je dokládána kupní smlouvou, daňovým dokladem, nebo cenou předpokládanou prodejcem a žadatelem předběžně akceptovanou. Úřad sám je oprávněn přezkoumat výši požadovaného příspěvku a s přihlédnutím k nejnižší ekonomické náročnosti tuto částku změnit. Při stanovení výše příspěvku je nutno vždy vycházet z filozofie dávky. Jedná se vždy jen o příspěvek, nikoli konečnou a úplnou refundaci kupní ceny. Úřad vychází z ceny pomůcky, která je pro

---

³² Příloha č. 1 k vyhlášce č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením

³³ BECK, Petr a kol. Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením. Olomouc: ANAG, spol. s r. o., 1 vyd., 2012. 447 s. ISBN 978-80-7263-744-7

žadatele nezbytná v té nejjednodušší podobě a hodnotě. Nadstandardní komponenty vyžadované klientem tedy do výše dávky promítnout nemusí. Každá žádost je však hodnocena individuálně s přihlédnutím ke všem okolnostem konkrétního případu, s přihlédnutím k četnosti a účelu využívání dané pomůcky danou osobou. Zákon současně počítá s participací žadatele o dávky na konečné ceně, stanoví tedy výši povinné spoluúčasti na financování pomůcky, která je dána limitem minimálně 10% z předpokládané nebo kupní ceny, přičemž ve výjimečných případech je možno tuto spoluúčast snížit rozhodnutím úřadu práce, nikdy však nebude nižší než 1 000,--Kč.

Zvláštní režim při přiznání nároku na dávku a stanovení výše příspěvku má žádost o pomůcku, jejíž výše ceny nepřesahuje částku 10 000,--Kč a žádost o příspěvek na pořízení motorového vozidla. Obě tyto pomůcky jsou testované, obě jsou tedy závislé na doložení příjmu žadatele a osob společně posuzovaných. U cenově levnější pomůcky je stanovena hranice, jejíž příjmové překročení znamená nepřiznání příspěvku jako takového (příjem osoby a osob společně posuzovaných nesmí překročit hranici osminásobku částky životního minima osoby či osob společně posuzovaných), u žádosti o příspěvek na zakoupení motorového vozidla je výši příspěvku přímo závislá na příjmu osoby či rodiny. Tomu tak není u poskytnutí příspěvku na motorové vozidlo nezletilému dítěti: *„S přihlédnutím k nejlepšímu zájmu dítěte je zákonem upravena výjimka, kdy při podání žádosti o příspěvek na motorové vozidlo pro nezletilé dítě, příjmy rodiny se netestují a příspěvek je při splnění podmínky zdravotního stavu a schopnosti být dopravován bez dalšího přiznán v nejvyšší možné výměře 200 000,-- Kč.“*³⁴

Čerpání dávek pro osoby se zdravotním postižením formou příspěvku na zakoupení pomůcek není co do výše čerpání neomezené. Zákon stanoví maximální možný limit pro jeden příspěvek a vychází i z toho, že každá osoba, která splní podmínku zdravotního stavu má tzv. finanční balíček pro dané časové období, jehož vyčerpání automaticky znamená nepřiznání nároku pro jakoukoli další žádost. Konkrétně toto znamená, že výše příspěvku na pořízení zvláštní pomůcky nesmí přesáhnout částku 350 000,-- Kč (v případě svislé zdvihací plošiny nebo šikmé zvedací plošiny je tento limit 400 000,-- Kč), celková částka pro období 60 kalendářních měsíců je dána částkou 800 000,-- Kč a v případě, kdy součástí financování byla některá z plošin, pak částkou 850 000,-- Kč.

---

³⁴ § 10 odst. 5 písm. a) zák. č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, In: Sbírka zákonů ČR, částka 31

Příspěvek na zvláštní pomůcku je vyplácen na základě pravomocného rozhodnutí úřadu, které je vydáváno ve správním řízení s možností podávat odvolání. Vyplácí se v české měně, nejde o dávku vývozní, tj. lze ji vyplatit pouze prostřednictvím poštovní poukázky či úhradou na účet u některé s bank fungujících na území České republiky. Způsob výplaty určuje žadatel o dávku.

Ukázky některých kompenzačních pomůcek jsou přílohou č. 8.6. této práce.

3.2.3.3 Průkaz osoby se zdravotním postižením

Průkaz osoby se zdravotním postižením je upraven hlavou V § 34 a násl. zákona o dávkách pro osoby se zdravotním postižením. Nárok na průkaz vzniká osobě, která splňuje zdravotní stav stanovený zákonem a současně je starší jednoho roku. Dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav musí mít charakter tělesného, smyslového nebo duševního postižení, které podstatně omezuje schopnost pohyblivosti nebo orientace. Před nedávnou dobou byly do těchto omezení zařazeny i osoby s poruchou autistického spektra.

Zákon pracuje se třemi stupni průkazu. Průkaz „TP“ jako stupeň nejnižší je přiznáván osobám, u nichž okresní správa sociálního zabezpečení vyhodnotí zdravotní stav jako středně těžké postižení pohyblivosti nebo orientace.

Průkaz ve stupni „ZTP“ je přiznáván osobě s těžkým postižením pohyblivosti nebo orientace a to nejen v domácím prostředí, ale funkční postižení má dopad na pohyblivost i v exteriéru, kdy posuzované osobě činí pohyb v exteriéru značné obtíže.

Průkaz ve stupni „ZTP/P“ pak získává osoba, s potřebou průvodce. Její zdravotní stav se projevuje zvláště těžkým funkčním postižením nebo úplným postižením pohyblivosti nebo orientace a to jak doma tak v exteriéru.

Všechny typy průkazů mají zákonem stanovenou podobu. Každý průkaz tedy obsahuje jméno, příjmení nositele, datum jeho narození, fotografii držitele průkazu, podpis držitele průkazu, datum vydání, označení orgánu, který průkaz vydal, dobu platnosti průkazu, případně zvláštní symbol označující osobu s úplnou či praktickou hluchotou, nebo osobu úplně či prakticky nevidomou. Součástí průkazu jsou též ochranné prvky zabraňující jeho falšování.

Průkaz vydává úřad práce, nicméně výrobu průkazu obstarává Státní tiskárna cenin v Praze.

Průkazy mají omezenou dobu platnosti, která je dána buď délkou platnosti posudku zdravotního stavu, nejdéle pak zákonem stanovenou dobou, která činí u osoby zletilé 10 let, u osoby nezletilé 5 let.

Průkaz osoby se zdravotním postižením je veřejnou listinou, jakékoli zneužití či pozměňování je projednáváno v rámci přestupkového, či trestního řízení.

Výhody, které jsou spojeny s jednotlivými stupni průkazů, jsou upraveny ustanovením § 36 zákona o dávkách pro osoby se zdravotním postižením, kdy např. osoba, která je držitelem průkazu stupně TP, má nárok na vyhrazené místo k sedění ve veřejných dopravních prostředcích pro pravidelnou hromadnou dopravu osob, či má přednost při vyřizování svých záležitostí.

Kromě zákonem garantovaných výhod jsou dle Becka na průkazy navázány výhody další, např. upuštění od povinnosti hradit některé správní poplatky, výhody čerpané u soukromých dodavatelů zboží a služeb, výjimka z povinnosti využívat dálniční známku, slevy na tarifech mobilních telefonů apod.³⁵ Je však nezbytné poznamenat, že platnost všech typů průkazů se vztahuje pouze na území České republiky. Výhledově je plánováno vydávání tzv. evropských průkazů pro osoby se zdravotním postižením, které by měly platit na území členských států Evropské unie. Zatím však je tato koncepce pouze ve stádiu úvah a příprav. Překročením hranic České republiky platnost průkazu končí.

Průkaz je vydáván ve správním řízení. Hlavním podkladem pro vydání rozhodnutí je posouzení zdravotního stavu prováděné příslušnou okresní správou sociálního zabezpečení. Podkladem pro zadání výroby průkazu je rozhodnutí o nároku na průkaz. Předání průkazu držiteli je zpoplatněno správním poplatkem (30,--Kč při ztrátě průkazu pak částkou 200 Kč).³⁶

Vzor průkazu OZP je přílohou č.8.7. této práce.

3.2.4 Dávky při dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších právních předpisů, je právní normou upravující, krom jiných oblastí, dávky pro osoby, které z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nejsou schopny samostatně

---

³⁵ BECK, Petr a kol. Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením. Olomouc: ANAG, spol. s r. o., 1 vyd., 2012. 447 s. ISBN 978-80-7263-744-7

³⁶ Položka 9 písm. a, g) zák. č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích

zajišťovat své základní životní potřeby. Podle ustanovení § 7 zákona o sociálních službách se příspěvek na péči poskytuje osobám závislým na pomoci jiné fyzické osoby. Jedná se o částečnou státní refundaci zvýšených nákladů vyplývajících z neschopnosti samostatně si zajistit základní životní potřeby a nezbytnost nákupu sociálních služeb jakékoli formy.

Základní pojmy, se kterými je nezbytné pracovat při rozhodování o nároku na dávku a její výši, se řadí: pojem dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, přirozené sociální prostředí, zdravotní postižení a pojem poskytovatel sociálních služeb. Dlouhodobě nepříznivých zdravotním stavem se, stejně jako u dávek pro osoby se zdravotním postižením (viz výše) „rozumí zdravotní stav, který podle poznatků lékařské vědy trvá nebo má trvat déle než jeden rok, a který omezuje funkční schopnosti nutné pro zvládnutí základních životních potřeb. Přirozeným sociálním prostředím je rodina a sociální vazby k osobám blízkým, domácnost osoby a sociální vazby k dalším osobám, se kterými sdílí domácnost, a místa, kde osoby pracují, vzdělávají se a realizují běžné sociální aktivity. Zdravotním postižením se pak rozumí postižení tělesné, mentální, duševní, smyslové nebo kombinované postižení, jehož dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby.“³⁷

Pojem poskytovatelé sociálních služeb je upraven ustanovení § 6 zákona o sociálních službách a jsou jím při splnění podmínek stanovených tímto zákonem územní samosprávné celky a jimi zřizované právnické osoby, další právnické osoby, fyzické osoby a ministerstvo a jím zřízené organizační složky státu nebo státní příspěvkové organizace, které jsou právnickými osobami. Obecně lze poskytovatele sociálních služeb rozdělit do dvou skupin: poskytovatelé formální a poskytovatelé neformální. Mezi formální poskytovatele se řadí všichni výše uvedení, pokud jsou vedeni v registru poskytovatelů spravovaném příslušným krajským úřadem (patří sem zejména domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, chráněné bydlení, terénní pečovatelská služeb, dětské domovy, speciální lůžkové zařízení hospicového typu, sociální lůžka u poskytovatelů zdravotnických služeb). Neformálními poskytovateli jsou pak asistenti

---

³⁷ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, In: Sběrka zákonů ČR, částka 37

sociální péče (fyzická osoba – nepodnikatel, starší 18 let a zdravotně způsobilá) a osoba blízká (kdo se rozumí osobou blízkou, upravuje občanský zákoník).³⁸

3.2.4.1 Příspěvek na péči

Nárok na příspěvek na péči pak vzniká osobě, které byl stanoven stupeň závislosti, neboť z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje pomoc jiné fyzické osoby při zvládnání základních životních potřeb, a za tímto účelem čerpá sociální službu či péči některého z výše uvedených poskytovatelů. Nárok na příspěvek na péči vzniká až dosažením věkové hranice jednoho roku.

Při stanovení stupně závislosti, které provádí posudkem příslušná okresní správa sociálního zabezpečení, se rozlišuje míra samostatného zajištění (či nezajištění) zákonem stanovených a metodikou definovaných základních životních potřeb. Při posuzování stupně závislosti vychází posudkový lékař nejen z lékařské dokumentace klienta, ale přihlíží také k jeho věku a ekonomické aktivitě. Stanovení stupně závislosti pak logicky také rozlišuje děti do 18 let věku a dospělé osoby, neboť míra samostatnosti, resp. závislosti se u obou těchto skupin posuzuje odlišně. Rozdíl je také v počtu posuzovaných základních životních potřeb, jak bude vysvětleno dále. Zákon o sociálních službách v ustanovení § 9 stanoví, že při posuzování závislosti se hodnotí schopnost zvládat tyto základní životní potřeby:

- a) mobilita,
- b) orientace,
- c) komunikace,
- d) stravování,
- e) oblékání a obouvání,
- f) tělesná hygiena
- g) výkon fyziologické potřeby,
- h) péče o zdraví,
- i) osobní aktivity,
- j) péče o domácnost.

---

³⁸ § 22 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (Osoba blízká je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí).

Právě poslední aktivita – péče o domácnost se nehodnotí u nezletilého dítěte, tedy u osoby do dovršení 18 roku věku. Pro uznání závislosti je nezbytné, aby existovala příčinná souvislost mezi poruchou funkčních schopností z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu a pozbytím schopnosti zvládat základní životní potřebu v přijatelném standardu, přičemž se hodnotí i využívání zachovaných potenciálů a kompetencí fyzické osoby s využívání běžně dostupných pomůcek, prostředků, předmětů denní potřeby nebo vybavení v domácnosti, veřejných prostor nebo s využitím zdravotnického prostředku. Posouzení zdravotního stavu vždy předchází provedení sociálního šetření sociálním pracovníkem úřadu práce, jehož cílem je popis nikoli zdravotního stavu žadatele, ale právě schopnosti samostatně zvládat či nezvládat jednotlivé základní životní potřeby v přirozeném sociálním prostředí. Dobře zvládnuté sociální šetření je základním podkladem posudkového lékaře, který srovnává skutečnosti zjištěné při šetření se skutečnostmi vyplývajícími z lékařské dokumentace klienta. V závislosti na počtu nezvládnutých aktivit v rámci jednotlivých základních životních potřeb pak posudkový lékař učiní závěr, ve kterém uzná či neuzná osobu závislou na péči jiné fyzické osoby a zařadí ji do příslušného stupně závislosti.

Počet nezvládnutých základních životních potřeb pro jednotlivé stupně stanoví zákon o sociálních službách v ustanovení § 8 takto:

- 1) *„Osoba do 18 let věku se považuje za závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve*
    - a) *stupni I (lehká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat tři základní životní potřeby,*
    - b) *stupni II (středně těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat čtyři nebo pět základních životních potřeb,*
    - c) *stupni III (těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat šest nebo sedm základních životních potřeb,*
    - d) *stupni IV (úplná závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat osm nebo devět základních životních potřeb,*
- a vyžaduje každodenní mimořádnou péči jiné fyzické osoby.*

- 2) *Osoba starší 18 let věku se považuje za závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve*
  - a) *stupni I (lehká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat tři nebo čtyři základní životní potřeby,*

- b) stupni II (středně těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat pět nebo šest základních životních potřeb,*
- c) stupni III (těžká závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat sedm nebo osm základních životních potřeb,*
- d) stupni IV (úplná závislost), jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopna zvládat devět nebo deset základních životních potřeb,*

*a vyžaduje každodenní pomoc, dohled nebo péči jiné fyzické osoby.*³⁹

Stupeň závislosti stanovený posudkovým lékařem nemusí být statický, ale v průběhu let se může měnit. Zákon předpokládá jak negativní, tak i pozitivní změnu, tedy zhoršení i zlepšení zdravotního stavu a s tím spojen navýšení či snížení stupně závislosti. O změnu může požádat jak příjemce příspěvku na péči, tak úřad práce, který řízení zahájeným z moci úřední sám požádá okresní správu sociálního zabezpečení o přeposouzení zdravotního stavu klienta.

Výše příspěvku na péči je také stanovena zákonem o sociálních službách, a to jak podle věkové hranice shodné se stanovením stupně závislosti, tak i podle samotného stupně závislosti osoby. Je logické, že nejvyšší částka příspěvku na péči bude odpovídat nejvyššímu stupni závislosti, tedy stupni IV, který je pro obě věkové skupiny charakteristický úplnou závislostí posuzované osoby.

Příspěvek na péči je dávka opakující se, vyplácená v měsíčním intervalu a vždy za kalendářní měsíc, za který náleží, tedy nikoli zpětně, jak tomu je u většiny nepojistných sociálních dávek. Nevypláčí se, pokud je příjemce příspěvku po celý kalendářní měsíc hospitalizovaný v zařízení poskytujícím zdravotnickou péči. Vypláčí se v české měně, způsob výplaty stanoví žadatel o dávku (poštovní poukázkou nebo na účet žadatelem uvedený). Jedná se o dávku vývozní – je možno ji vyplácet i do jiného členského státu Evropské unie.

Příspěvek na péči je dávkou účelovou, jehož naplnění je plátcem dávky, tedy úřadem práce, sledováno a kontrolováno. Příjemce příspěvku je povinen na vyžádání úřadem doložit způsob využití příspěvku, které musí korespondovat jak s vyplácenou výší

---

³⁹ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, In: Sbíрка zákonů ČR, částka 31

příspěvku (tzn. příspěvek by měl být beze zbytku spotřebován), tak i co do rozsahu poskytované pomoci.

3.2.4.2 Zvýšení příspěvku na péči

Zvláštní dávkou upravenou zákonem o sociálních službách je zvýšení příspěvku na péči. Nejedná se zde o změnu stupně závislosti, naopak stupeň závislosti zůstává zachován, ale v důsledku doložených nízkých příjmů je příjemci základní příspěvek na péči bonifikován měsíční částkou 2000 Kč. Zvýšení příspěvku na péči může být vypláceno nezaopatřenému dítěti do 18 let věku, kterému náleží příspěvek na péči, a rodiči pečujícímu o nezaopatřené dítě, a kterému náleží příspěvek na péči.

3.2.5 Dávky pěstounské péče

Dávky pěstounské péče jsou historicky jedněmi z nejstarších dávek poskytovaných rodinám, které do péče převzaly „cizí“ dítě. Jejich forma se časem měnila, stejně tak charakterové zařazení dávek do dávkové agendy. Dle Novotné a kol. byly tyto dávky po určitou dobu součástí agendy státní sociální podpory, v současné době jsou upraveny samostatným právním předpisem, a to zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších právních předpisů.⁴⁰

Dávkami pěstounské péče jsou:

- a) příspěvek na úhradu potřeb dítěte
- b) odměna pěstouna
- c) příspěvek při převzetí dítěte
- d) příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla
- e) příspěvek při ukončení pěstounské péče

Tříděním podle četnosti výplaty lze dávky rozdělit na opakující se, měsíčně vyplácené (příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna) a dávky jednorázové (příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek při ukončení pěstounské péče a příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla).

---

⁴⁰ Novotná Věra, Burdová Eva, Riedlová Jurková Jana, Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem, ANAG 2014, ISBN 978-80-7263-914-4

Jedná se o dávky nárokové, bez ohledu na výši příjmů okruhu společně posuzovaných osob, tzn. podle systemizace jsou to dávky netestované.

3.2.5.1 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte je měsíčně se opakující dávka, která náleží nezaopatřenému dítěti svěřenému do pěstounské péče nebo do péče poručníka či osob, které mají zájem stát se pěstouny, či o jejich poručnictví je vedeno soudní řízení. Je to dávka, kterou se stát podílí na výživě dítěte namísto rodičů. Po dobu výplaty této dávky neplatí rodiče výživné na dítě standardním způsobem, tuto povinnost prostřednictvím dávky za ně přebírá ve zvýšené míře stát. Soudem stanovené výživné pak rodič poukazuje na účet úřadu práce, který dávku vyplácí. Tím jsou, pouze však do určité míry, refundovány náklady státu na vyplácené dávky.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte je dávkou vyplácenou v české měně způsobem, který určuje v žádosti příjemce dávky: poštovní poukázkou nebo přímou úhradou na stanovený bankovní účet.

3.2.5.2 Odměna pěstouna

Odměna pěstouna je další opakující se dávkou této agendy, tentokrát však dávkou náležející pěstounovi. Důvodem existence dávky je nutnost finančního ohodnocení osoby, která dobrovolně přebírá do péče dítě, o něž se nemohou po určitou dobu starat biologičtí rodiče nebo jiná osoba náhradní rodinné péče.

Odměna pěstouna je dávka částečně koncipovaná jako náhradní příjem rodiny. Byť příjemce dávky není v žádném zaměstnaneckém vztahu k plátcí dávky (tj. úřad práce např. pěstounovi neposkytuje dovolenou a jiné benefity), pro účely zákonů upravujících daně z příjmů, pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění, se odměna pěstouna považuje za příjem ze závislé činnosti. Odměna pěstouna je měsíční dávkou vyplácenou v české měně způsobem, který si určí příjemce dávky v žádosti o dávku: poštovní poukázkou nebo přímou úhradou na bankovní účet.

3.2.5.3 Příspěvek při převzetí dítěte

Jednorázová dávka příspěvek při převzetí dítěte je dávkou náležející osobě pečující, která převzala dítě do pěstounské péče. Vyplácí se pouze jednou, jde-li o totéž dítě. Výše příspěvku je dána věkem dítěte. Výplata je provedena po vydání rozhodnutí ve správním

řízení, dávka je vyplacena v české měně způsobem, který si uvede žadatel v žádosti o dávku: poštovní poukázkou nebo přímou úhradou na bankovní účet.

3.2.5.4 Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Poslední dávkou této dávkové agendy je jednorázová dávka poskytovaná na zakoupení nebo nezbytnou opravu motorového vozidla. Nárok při splnění všech stanovených podmínek vzniká osobě pečující, která má v pěstounské péči nejméně 3 děti. Podmínkou vzniku nároku je zakoupení osobního motorového vozidla nebo zajištění celkové nezbytné opravy motorového vozidla. Současně se nesmí jednat o motorové vozidlo, které by žadatel o dávku používal k výdělečné činnosti.

Příspěvek se vyplácí v české měně způsobem uvedeným v žádosti o dávku: poštovní poukázkou či výplatou na bankovní účet. Dávka se nevyplácí do ciziny.

3.2.5.5 Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Jednorázová dávka náležející dítěti – příspěvek při ukončení pěstounské péče- je dávkou, kterou se stát podílí na prvotních nákladech dítěte, u něhož skončila pěstounská péče, a které nastupuje k samostatnému životu. Dávka je vyplácena pouze jednou a to v částce 25 000,--Kč. Vyplácí se způsobem uvedeným v žádosti o dávku: poštovní poukázkou nebo přímou úhradou na bankovní účet příjemce dávky. Jedná se o dávku nevývozní, tzn. nelze ji vyplácet do ciziny.

4 Vlastní práce - výzkum

V této kapitole je popsán uskutečněný výzkum podle zadání a metodami uvedenými v kapitole 2.1. Kapitola je rozdělena do dílčích částí, ve kterých je pozornost zaměřena na výzkumný cíl, hypotézy plus k nim vhodně formulované výzkumné otázky v dotazníku a detailně popsán průběh výzkumu.

4.1 Vymezení výzkumného cíle

Cílem výzkumu je zjištění spokojenost klientů se způsobem vyplácených dávek podle jednotlivých agend (dávek státní sociální podpory, dávek hmotné nouze a dávek pro osoby se zdravotním postižením a příspěvek na péči).

Výzkum se zaměřuje na následující oblasti:

1. Rozložení skupin klientů podle pohlaví a věku a podle typu dávky, kterou pobírají.
2. Spokojenost se způsobem dosavadní výplaty jednotlivých dávek.
3. Zkušenost a spokojenost s ukončeným projektem S Karta.

4.2 Výzkumný vzorek

Pro účely dotazníkového šetření bylo distribuováno 100 dotazníků, skutečně bylo vráceno 95 dotazníků, ale pro výzkum bylo možné využít pouze 93 z nich, dva byly vyplněné neúplně nebo znehodnoceny.

4.3 Průběh výzkumu

Výzkum zahrnoval několik samostatných fází a několik dílčích kroků. První fáze se skládala ze dvou kroků a to získání statistických dat z databází MPSV a ČSÚ a druhý krok byl sestavení dotazníku, kde byly otázky tvořeny na základě empirických poznatků k problematice agend dávek, kterými se práce zabývá v teoretické části. Hotový dotazník je součástí přílohy této práce.

Po sestavení dotazníku byli klienti osloveni v průběhu jednoho pracovního týdne, v rozsahu úředních hodin, na pracovištích Krajské pobočky v Plzni, Kontaktního pracoviště Plzeň – město, Plzeň – sever, Plzeň – jih. Respondenti vyplňovali předem tištěný dotazník samostatně během pobytu v čekárně úřadu. Po vyplnění dotazníku jej

odevzdávali do předem připravené schránky tak, aby byla zajištěna jejich anonymita. Následně po ukončení každé pracovní směny byla schránka autorem výzkumu vyprázdněna a dotazníky shromažďovány.

Sběr dat proběhl v období od 20. 5. 2019 do 24. 5. 2019.

Po sběru dat došlo ke zpracování vybraných dotazníků pomocí kódovacích tabulek v MS Excel, kde byly využity zejména jejich funkce pro tvorbu tabulek a grafů. Jako hlavní statistická metoda byla použita popisná statistika.

Vyhodnocení dotazníku je společně se shrnutím teoretických poznatků interpretováno v další kapitole této diplomové práce.

5 Výsledky a diskuse

5.1 Dotazníkové šetření

Dotazník odpovídá navržené struktuře uvedené v kapitole 2.2. Obrázek 1. Celkem obsahoval 14 otázek a 3 podotázky, přesné znění dotazníku je uveden v Příloze 8.5. této práce. V dotazníku byly zkoumány zvlášť dávky SSP, HN a OZP a zkušenost s projektem S-Karta. Odpovědi na jednotlivé otázky dotazníku jsou uvedeny v následujících tabulkách, kde číslo tabulky odpovídá číslu otázky dotazníku. Vyhodnocení výsledků a komentáře k výsledkům jsou podrobeny diskursu v následující kapitole.

Tabulka 1 - Pohlaví respondenta

Žena	71
Muž	22
Jiný	0
Celkem	93

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 2 - Věk respondenta

18-34 let	40
35-49 let	31
50 a více let	22
Celkem	93

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 3 - Druh pobírané dávky

Dávky státní sociální podpory nebo dávky pěstounské péče	45
Dávky hmotné nouze	31
Dávky pro osoby se zdravotním postižením nebo příspěvek na péči	17
celkem	93

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 4 - Typ příspěvku SSP

Přídavek na dítě	41
Rodičovský příspěvek	18
Příspěvek na bydlení	23
Porodné	0
Pohřebné	0
Příspěvek při převzetí dítěte	0
Odměna pěstouna	13
Příspěvek na úhradu potřeb dítěte	13
Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla	0
Příspěvek při ukončení pěstounské péče	0
Celkem	108

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 5 - Způsob výplaty dávky SSP

Na platební účet u peněžního ústavu v ČR vedeném v CZK	42
Na platební účet zahraničního peněžního ústavu v EU, EHP nebo Švýcarsku	0
Poštovní poukázkou na adresu trvalého pobytu v ČR	3
Poštovní poukázkou na jinou adresu v ČR	0
Celkem	45

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 6 - Spokojenost se způsobem výplaty dávky SSP

ANO	45
NE	0
Celkem	45

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 7 - Typ příspěvku HN

Příspěvek na živobytí	26
Doplatek na bydlení	17
Mimořádná okamžitá pomoc	5
Celkem	48

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 8 - Způsob výplaty dávky HN

Na platební účet u peněžního ústavu v ČR vedeném v CZK	3
Poštovní poukázkou na adresu trvalého pobytu v ČR	20
Poštovní poukázkou na jinou adresu v ČR	8
V hotovosti	0
Poukázkou hmotné nouze	10
Celkem	41

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 9 - Spokojenost se způsobem výplaty dávky HN

ANO	10
NE	21
Celkem	31

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 10 - Typ příspěvku OZP

Příspěvek na mobilitu	4
Příspěvek na zvláštní pomůcku	14
Příspěvek na péči	
Celkem	18

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 11 - Způsob výplaty dávky OZP

Na platební účet u peněžního ústavu v ČR vedeném v CZK	14
Na platební účet zahraničního peněžního ústavu v EU, EHP nebo Švýcarsku	0
Poštovní poukázkou na adresu trvalého pobytu v ČR	3
Poštovní poukázkou na jinou adresu v ČR	0
Celkem	17

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 12 - Spokojenost se způsobem výplaty dávky OZP

ANO	17
NE	0
celkem	17

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 13 - Vlastní zkušenost s projektem S-Karta

ANO	81
NE	21
celkem	102

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 14 - Dřívější spokojenost s projektem S-Karta

Určitě ano	60
Spíše ano	8
Spíše ne	9
Určitě ne	4
celkem	81

Zdroj: Vlastní šetření

Tabulka 15 - Zájem o znovuzavedení S-Karty

ANO	61
NE	32
celkem	93

Zdroj: Vlastní šetření

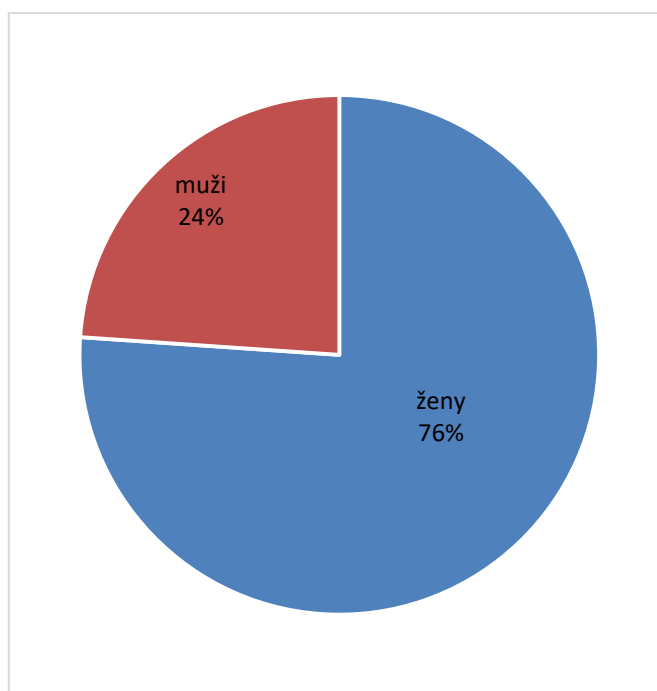
5.2 Diskuse výsledků

Následující kapitole je rozdělena do tří samostatných částí. V první části jsou prezentovány a diskutovány výstupy z dotazníkového šetření. U každé oblasti jsou uvedeny výsledky v tabulkové nebo grafické formě plus slovní popis. V druhé části jsou shromážděné výstupy ze statistik MPSV a ČSÚ. V třetí části je provedena verifikace hypotéz z předchozí kapitoly.

5.2.1 Popis vzorku

Následující grafy popisují rozložení respondentů co do věku, pohlaví a typu pobíraných dávek.

Graf 1 - Respondenti podle pohlaví celkem

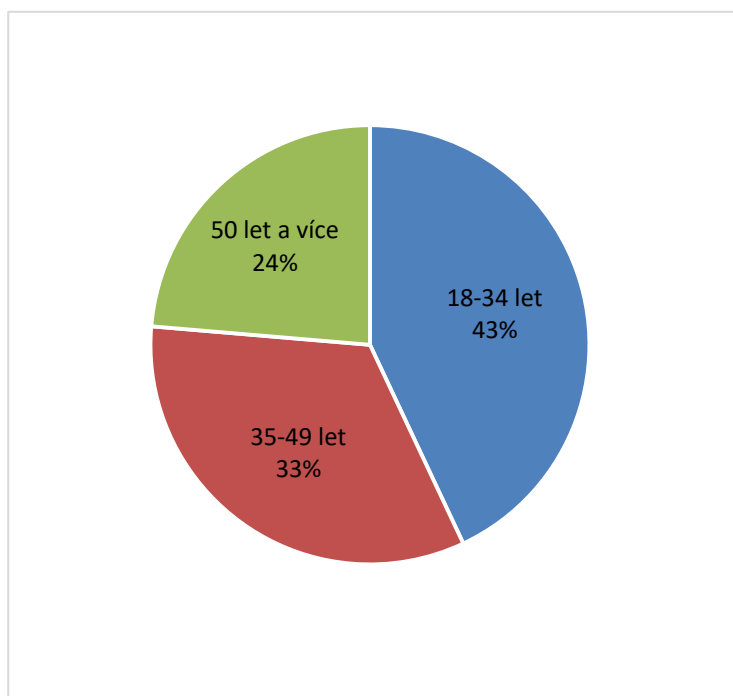
Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

V celkovém množství vzorků se vyskytuje 24 % respondentů mužského pohlaví, 76 % ženského a nikdo z respondentů nevedl jiný typ pohlaví. Toto rozložení neodpovídá obecnému demografickému rozložení obyvatel ČR⁴¹, které je 49 % muži a 51 % ženy. To

⁴¹ *Demografická ročenka České republiky* [online]. © 2019 [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-ceske-republiky-bec10o9r0o

je způsobeno tím, že hojně zastoupené dávky (konkrétně dávky státní sociální podpory) pobírají osoby pečující o nezletilé děti, což jsou především ženy - bude vysvětleno dále v textu.

Graf 2 - Respondenti podle věku celkem

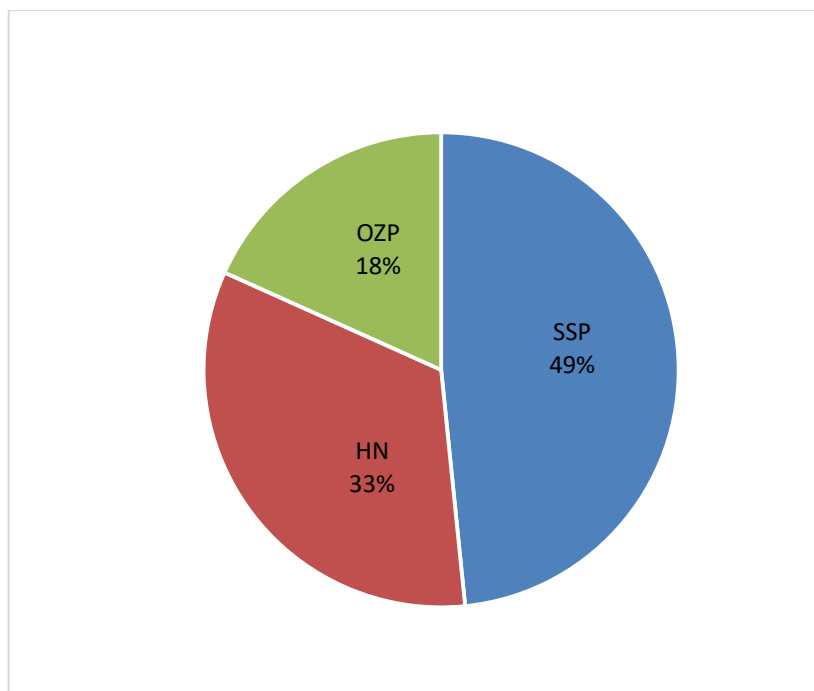
Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

Co se týče rozložení vzorku respondentů do věkových kategorií, to je 43 % respondentů ve věku 18-34 let, 33 % respondentů ve věku 35-49 a 24 % respondentů je starších než 50 let. Toto rozložení stejně jako v minulém případě neodpovídá obecnému demografickému rozložení obyvatel ČR, které je 24 % respondentů ve věku 18-34 let, 29 % respondentů ve věku 35-49 a 47 % respondentů je starších než 50 let. Tento rozdíl se dá jednoduše vysvětlit odlišnými, nerovnoměrně zastoupenými potřebami státní sociální podpory obyvatelstva, obdobný princip jako v minulém odstavci.

Výše popsané rozdíly mezi vzorkem respondentů a obecným demografickým rozložením obyvatel ČR dokresluje graf "Respondenti podle jednotlivých agend celkem", kde je vidět podíl jednotlivých vyplácených agend. Dávky pro osoby se zdravotním postižením jsou zastoupeny 18 %, dávky hmotné nouze 33 %, dávky státní sociální podpory 49 %.

Graf 3 - Respondenti podle jednotlivých agend celkem

Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

5.2.2 Pohled na jednotlivé sociální dávky

V této části diplomové práce se soustřeďuji na výstupy z dotazníkového šetření detailněji podle jednotlivých typů vyplácených sociálních dávek a z různých pohledů. Protože výstupem práce je návrh, jak nejlépe vyplácet dávky, aby byli klienti co nejvíce spokojeni, sledoval jsem korelaci mezi současným způsobem vyplacení dávek a současnou spokojeností respondentů. Klíčovým kritériem pro spokojeností žadatelů o dávky se způsobem výplaty dávek je jejich věk. Dá se očekávat, že mladší věkové skupina má blíže k modernějším platebním způsobům jako je bankovní účet nebo platební karta, naopak starší klienti ÚP budou preferovat klasičtější způsoby úhrady - poštovní poukázka, případně poukázka hmotné nouze. Dalšími možnými pohledy na zkoumaný vzorek respondentů by mohl být sociální status žadatele, velikost obce a geografická lokalita bydliště a řada dalších parametrů, které jsem z důvodu rozsahu a hloubky v této diplomové práci nesledoval.

Přestože prioritním výzkumem byl výzkum kvantitativní, bylo rozumné v jedné položce zkoumat výsledky z dotazníků i po kvalitativní stránce. A to bylo téma spokojenosti.

Spokojenost klientů ÚP s vyplácením dávek je celkem omezené téma, protože u dvou ze třech typů dávek si může žadatel způsob výplaty dávky stanovit sám, proto u těchto dvou dávek (SSP a OZP) se dá očekávat vysoká spokojenost, naopak u dávky Hmotná nouze je dán zákonem postup, jakým způsobem se dávka bude vyplácet. V následující tabulce je přehled výstupů z dotazníkového šetření.

Tabulka 16 - Spokojenost s výplatou dávky podle jednotlivých věkových skupin

Typ dávky	Věková skupina		
	18-34 let	35-49 let	50 let a více
SSP	100 %	100 %	100 %
HN	22 %	24 %	nelze hodnotit
OZP	100 %	100 %	100 %

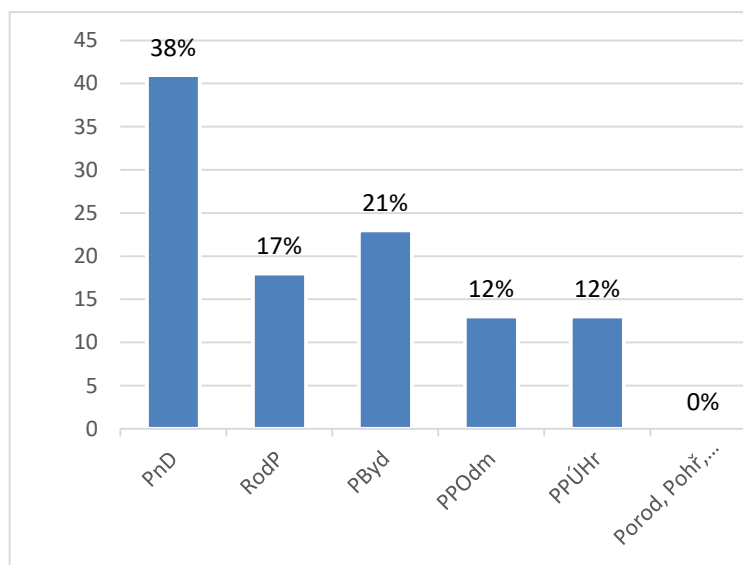
Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

5.2.2.1 Dávky státní sociální podpory

Následující graf popisuje detailněji rozložení zkoumaného vzorku podle dílčích dávek SSP rozpadlých na jednotlivé dávky detailně popsané v teoretické části. Podstatné je, že výrazněji je zastoupena dávka Přídavky na děti, 38 %. Druhou nejvíce zastoupenou dávkou je dávka příspěvek na bydlení, která je zastoupena v 21 %. Třetí nejčtenější vyplácenou dávkou ve zkoumaném vzorku je rodičovský příspěvek zastoupený 17 %.

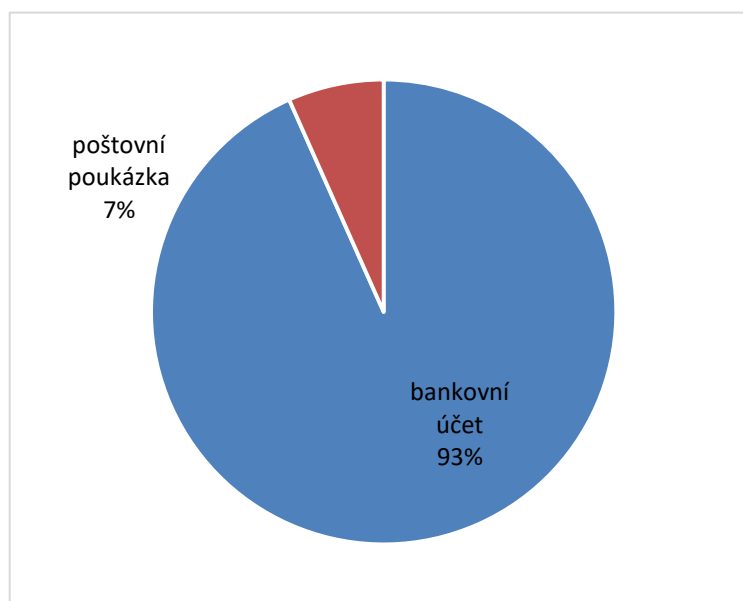
Na grafu vpravo je zobrazen zvolený způsob výplaty SSP, kde 93 % respondentů volí způsob úhrady dávky SSP na bankovní účet a pouze 7 % poštovní poukázkou. Toto rozložení je ovlivněno především typem vyplácené dávky, vysvětlení dále.

Graf 4 - Počet odevzdaných dotazníků dle typu dávky SSP

Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

Graf 5 - Zvolený způsob výplaty SSP

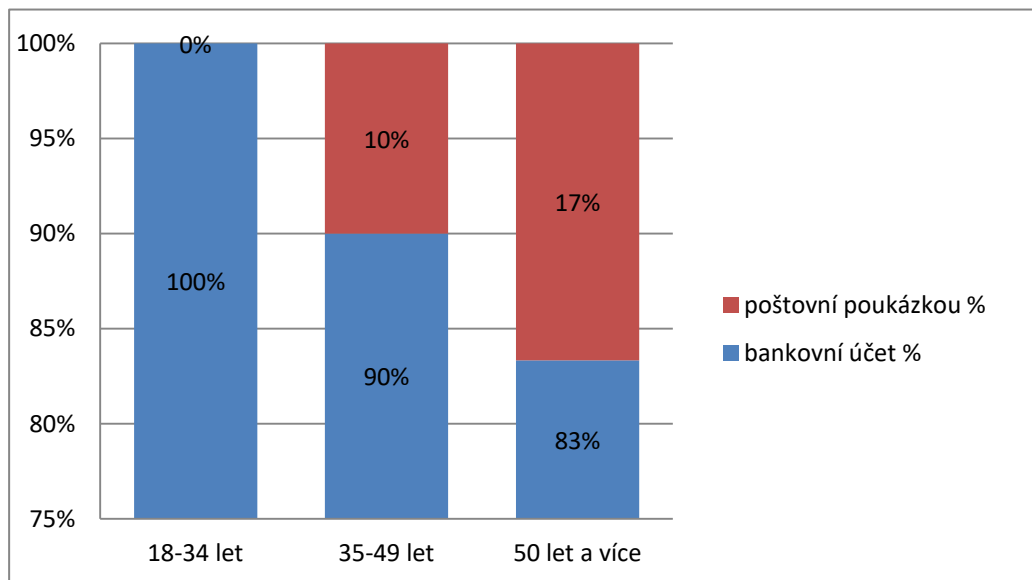

Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

Diagram uvedený níže přehledně zobrazuje rozložení tazatelského vzorku podle věku tazatele a preferovaného způsobu výplaty SSP. Jak již bylo uvedeno v předešlých odstavcích, jsou v dávce SSP výrazně zastoupeny dávky, které jsou ze své podstaty určeny především pro mladší generaci (přídavky na děti, rodičovský příspěvek) a ve zkoumaném vzorku jsou zastoupeny z 55 %. I z tohoto důvodu je pochopitelné, že mladší generace

preferuje výplatu dávky na bankovní účet. S rostoucím věkem tazatelů klesá zastoupení výplaty dávky SSP na bankovní účet a přelévá se k platbě poštovní poukázkou.

Graf 6 - Způsob úhrady dávky SSP podle věku

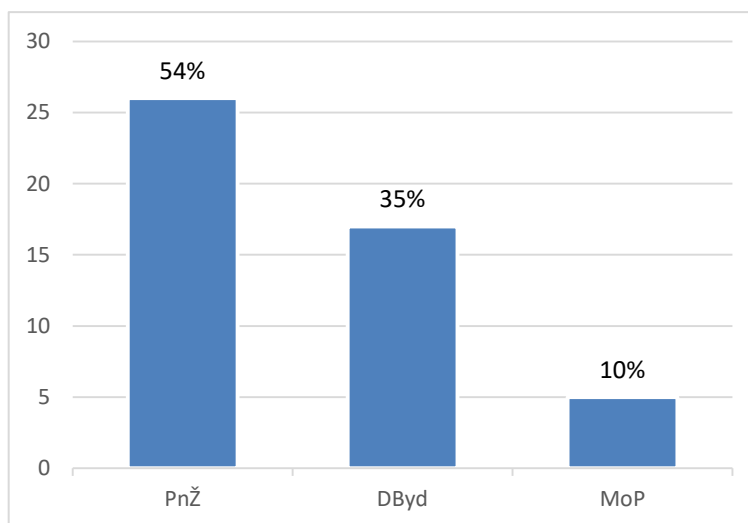
Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

5.2.2.2 Dávky hmotné nouze

Dávky hmotné nouze jsou specifické tím, že jsou vypláceny především určité skupině žadatelů, jak bylo detailně popsáno v teoretické části. Protože tato skupina žadatelů zaujímá jasně ohraničený sociální status, i ve vzorku respondentů se objevuje jiné rozložení požadovaných způsobů úhrady dávky než u jiných sociálních dávek. V rámci vzorku respondentů jsou jasně odstupňovány jednotlivé typy dávek a to Příspěvek na živobytí 54 %, Doplatek na bydlení 35 % a dávka Mimořádná okamžitá pomoc 10 %.

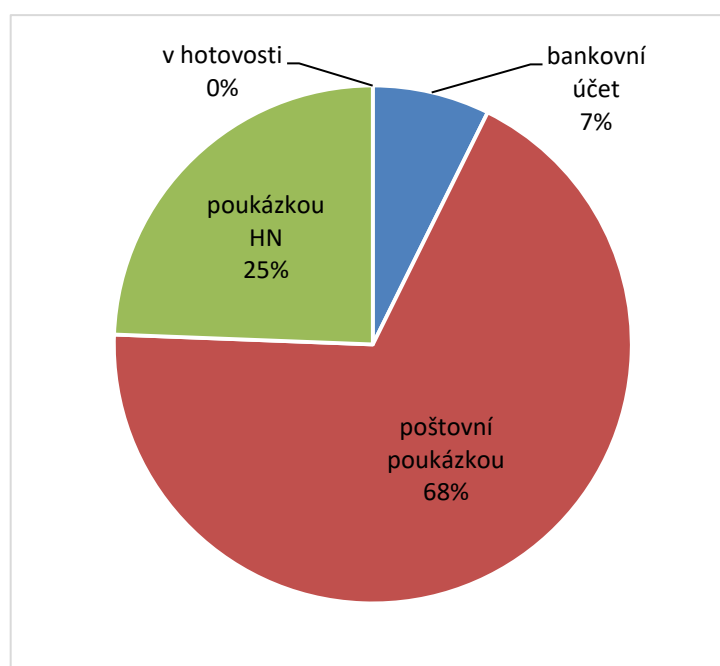
Zvolený způsob výplaty uvedených dávek se dá podle své podstaty dávky asi celkem jednoduše očekávat. Pouze 7 % tazatelů volí výplatu dávky na bankovní účet a 25 % tazatelů poukázkou hmotné nouze, za to celých 68 % volí poštovní poukázku. Zajímavé je, že požadovanou volbu - výplata v hotovosti nevedl žádný z tazatelů.

Graf 7 - Počet odevzdaných dotazníků dle typu dávky HN

Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

Graf 8 - Zvolený způsob výplaty HN

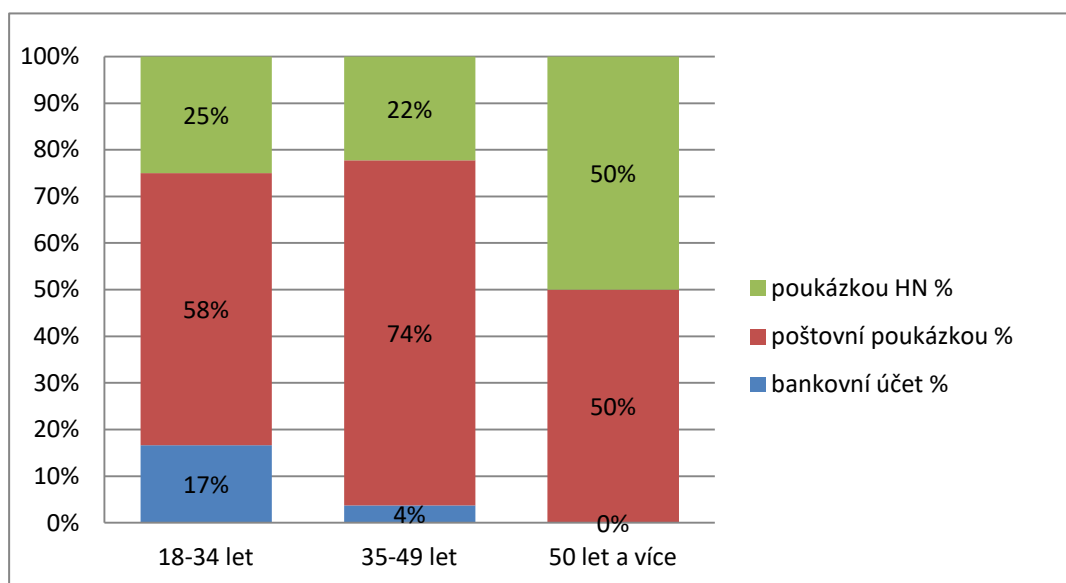

Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

Diagram níže potvrzuje trend popsany i v minulé kapitole a to, že mladší žadatelé o dávky státní sociální podpory preferují modernější způsoby úhrady. U kategorie 18-34 let 17 % tazatelů požaduje úhradu na bankovní účet, za to u kategorie tazatelů 50 let a více není tento způsob úhrady vůbec požadován (0 % tazatelů). Zajímavé jsou dvě skutečnosti: 1) střední generace tazatelů 35-49 let preferuje nejvíce způsob úhrady dávky poštovní

poukázkou - 74 % tazatelů. A 2) ve skupině tazatelů 50 let a více výrazně narůstá podíl výplaty dávky poukázkou hmotné nouze - celých 50 %. Tento jev se dá vysvětlit několika způsoby. Obecně platí, že žadatelům je vyplácena část dávky Příspěvků na živobytí je ÚP vyplácen povinně poukázkou, tato část se pohybuje v rozmezí od 35 do 65 %.⁴² Současně také řada žadatelů preferuje výplatu dávky formou poštovní poukázky z důvodu uvalené exekuce na jejich bankovní účet. A poslední možností je také malá velikost vzorku.

Graf 9 - Způsob úhrady dávky HN podle věku

Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

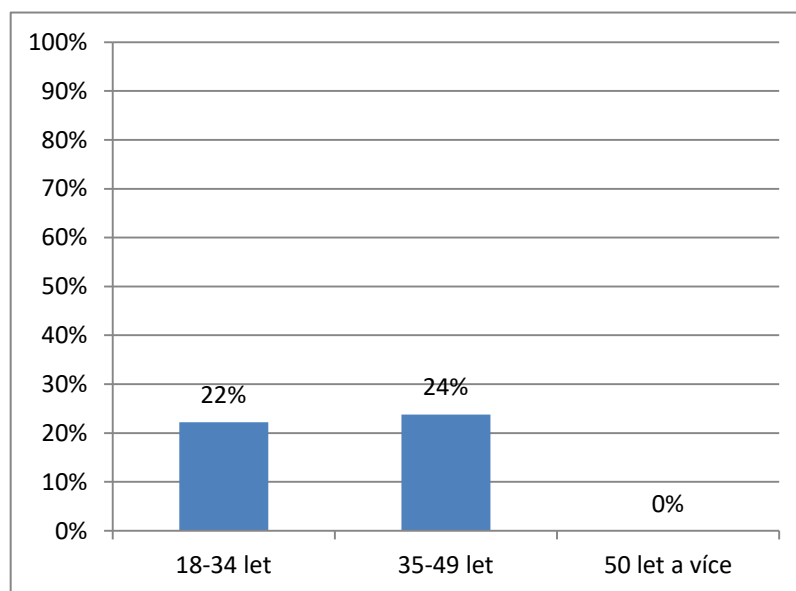
U dávky Hmotná nouze je třeba se pozastavit nad výsledky výzkumu prezentovaném v úvodu této kapitoly v tabulce 1. Spokojenost se způsobem výplaty dávky HN se výrazně odchyľuje ve zkoumaném vzorku od spokojenosti ostatních dávek. Jak už bylo uvedeno, tento jev je způsoben odlišností charakteru dávky HN a proto také odlišností při stanovování způsobu její výplaty. Zde, jako u jediné, si nemůže zcela zvolit její způsob výplaty žadatel svobodně, ale způsob výplaty je regulován právní normou, viz teoretická část této práce.

V následujícím grafu je vidět rozdělení spokojenosti s výplatou dávky v jednotlivých věkových kategoriích. Ve věkových kategoriích 18-34 let, resp. 35-49 let je

⁴² § 43 odst. 5 písm. a) zák. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

míra spokojenosti na úrovni 22 %, resp. 24 %, u věkové kategorie 50 let a více nebylo možné data vyhodnotit pro malou velikost vzorku.

Graf 10 - Spokojenost se způsobem výplaty dávky HN

Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

Z výsledků šetření také vyplynulo, že zhruba jedné čtvrtině respondentů jsou dávky pomoci v HN vypláceny prostřednictvím typizovaných poukázek HN – viz Graf 8. Statistické údaje za měsíc květen 2019 současně vykazují, že z celkového počtu 447 vyplacených dávek je jich ve 245 případech vypláceno typizovanými poukázkami HN – viz následující Tabulka 17.

Tabulka 17 – Přehled způsobu výplaty dávek HN za 5/2019 - KoP Plzeň

Způsob výplaty	Počet vyplacených dávek
V hotovosti	1
Na bankovní účet v ČR	98
Poštovní poukázkou	348
Na bankovní účet v zahraničí	0
Definovanou poukázkou na nákup zboží nebo služeb	0
Přímým nákupem zboží	0
Typizovanou poukázkou HN na nákup zboží nebo služeb	245
Ostatní	0

Zdroj: Interní databáze MPSV HN/SS

To znamená, že více než polovina příjemců dávek HN je pobírá i jinou formou než výplatou v hotovosti či poštovní poukázkou (tedy formou přímé výplaty penězi). V těchto případech se jedná nejen o klienty, kterým je dávka takto vyplácena na základě zákonem stanovených podmínek, ale také se jedná o klienty, kteří sami požadují výplatu tímto způsobem. V těchto případech jde zejména o ženy žadatelky pocházející z rodin, kde nejméně jeden člen (jedna osoba společně posuzovaná), zpravidla otec rodiny, je závislý na návykových látkách všeho druhu, nebo je postižen závislostí na herním automatu. Výplata dávky v hotovosti nebo poštovní poukázkou by pak znamenala, že jsou tyto prostředky využity jinak, než v souladu s jejich účelem. Příjemkyně dávek však ze strachu tuto skutečnost často nesdělí sociálnímu pracovníkovi hned, ale až v okamžiku, kdy se rodina začíná dostávat do dluhové pasti. Výplatu typizovanými poukázkami HN pak tyto příjemkyně vítají. Poukázky HN totiž nedovolují využití ani v herních automatech, ani k nákupu alkoholických nápojů či cigaret.

Z tohoto zjištění vyplývá, že by bylo vhodné využívat poukázky jako způsob výplaty dávek v širším měřítku, než je rozsah stanovený zákonem. Bylo by vhodné využívat tento způsob výplaty dávek i jako preventivní způsob výplaty a preventivní nástroj sociální práce s rodinou a nikoli pouze jako nástroj odstraňování důsledků (tj. nevyužívání dávky k účelu, ke kterému je dávka určena). Tato praxe by vyžadovala svěření větší míry správního uvážení sociálním pracovníkům a referentům administrujícím dávky pomoci v hmotné nouzi.

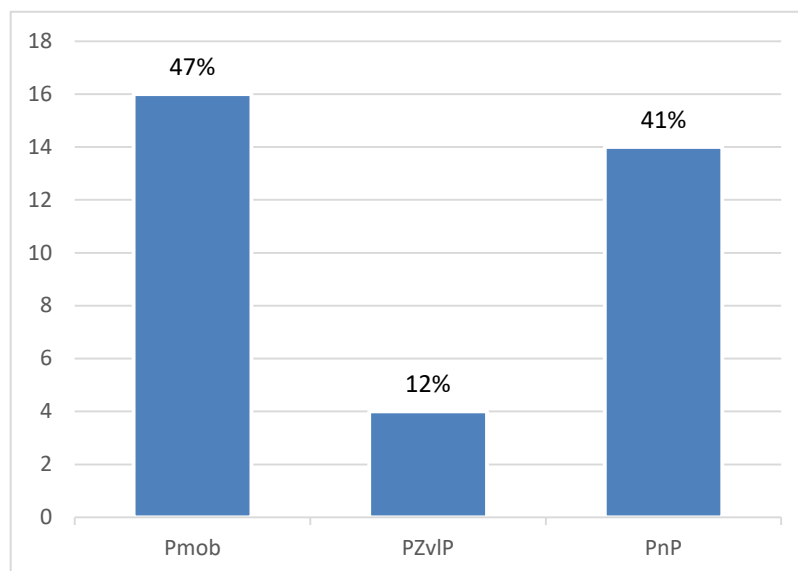
5.2.2.3 Dávky pro osoby se zdravotním postižením a příspěvek na péči

Dávky pro osoby se zdravotním postižením a příspěvek na péči doplňují výše uvedené sociální dávky, nebo stojí zcela samostatně. Tomu také odpovídá zvolený způsob výplaty dávky, kde 82 % respondentů požaduje úhradu na účet a 18 % tazatelů výplatu poštovní poukázkou. U uvedené dávky jako celku už nelze najít jednoznačnou korelaci mezi věkem tazatele a způsobem výplaty dávky, protože v rámci dávky pro osoby se zdravotním postižením a příspěvek na péči jsou vlastně dva významné vyplácené příspěvky, které ovlivňují věkové složení tazatelů. Klienti ÚP pobírající dávku Příspěvek na mobilitu jsou ve vzorku zastoupeni v 47 % a Příspěvek na péči 41 %. Přestože výzkum ukazuje, že i zde senioři volí možnost výplaty dávky poštovní poukázkou z 33 %, což je významně více než u ostatních věkových skupin (18-34 let i 35-49 let volí úhradu dávky

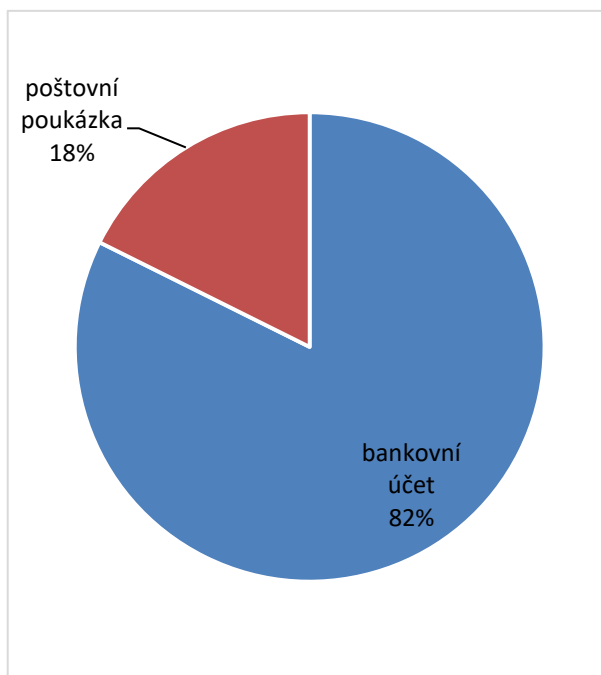
poštovní poukázkou v 0 %), současně uvádějí - viz Tabulka 1 v úvodu této kapitoly (Spokojenost se způsobem výplaty dávky) - svojí 100 % spokojenost s uvedeným způsobem výplaty dávky.

Graf 11 - Počet odevzdaných dotazníků dle typu dávky OZP+PnP

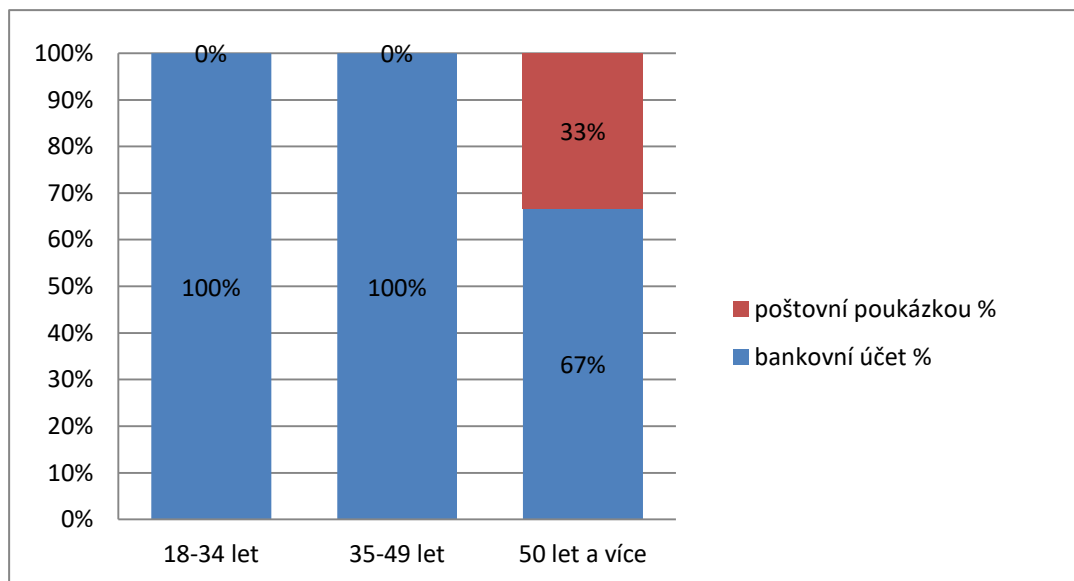
Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

Graf 12 - Zvolený způsob výplaty OZP + PnP

Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

Graf 13 - Způsob úhrady dávky OZP+PnP podle věku

Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

5.2.3 Celkový souhrn způsobu výplaty dávek NSD a spokojenost s jejich způsobem výplaty

V následujících dvou diagramech jsou shrnuty výstupy z dotazníkového šetření z celkového pohledu na způsoby vyplácení jednotlivých typů Nepojistných sociálních dávek a celkovou spokojenost s jejich způsobem výplaty.

Nejvíce zastoupený způsob výplaty dávek je platba na bankovní účet, volí ji 60 % žadatelů. Druhým nejčastějším způsobem výplaty dávky je poštovní poukázka, volena 30 % respondenty a nejméně používaný způsob výplaty dávky je poukázka hmotné nouze, 10 %.

Zákon umožňuje u některých dávek ještě další způsoby výplaty, např.

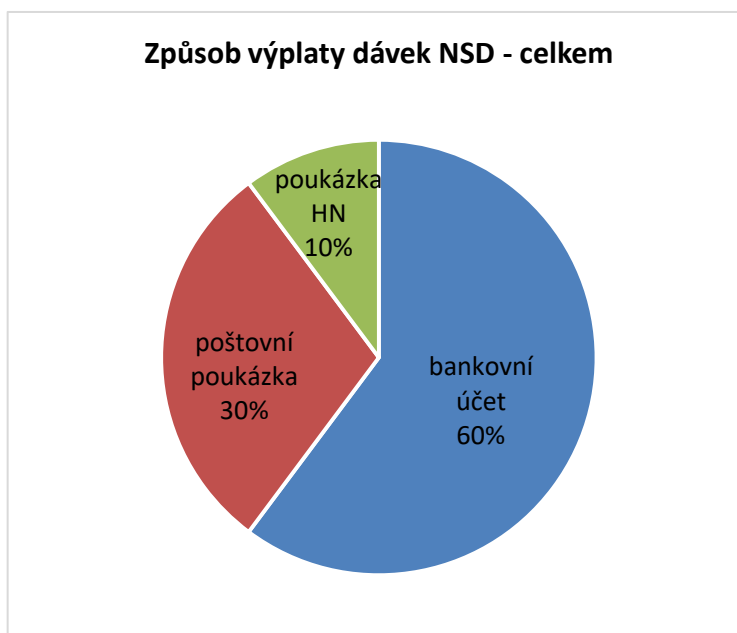
- Na platební účet zahraničního peněžního ústavu v EU, EHP nebo Švýcarsku.
- Poštovní poukázkou na jinou adresu v ČR.
- V hotovosti.

Tyto způsoby výplaty se v praxi vyskytují velmi zřídka, ve výzkumu nebyly zastoupeny ani jedním respondentem, proto v materiálu nebyly detailně zmiňovány.

Zcela novým pohledem získaným pobytem autora diplomové práce v zahraničí (USA) může být výrazně posílit podíl využívání institutu „Úhrada dávky přímým nákupem

zboží“, který se v Českém ale i Evropském sociálním systému využívá jen zřídka. Tento stav je způsoben zejména malým počtem sociálních pracovníků dohlížejících na využití sociálních dávek, ale také dlouhodobě zažitým standardem – úhrada sociálních dávek ve formě peněz, v poslední době také částečně typovými poukázkami HN. Jednotlivé sociální dávky, jakožto Příspěvek na živobytí a Mimořádná okamžitá pomoc by bylo vhodné vyplácet právě formou přímého nákupu zboží, čímž by se zabránilo jejich zneužívání. Tento způsob výplaty by zajisté nezískal vysokou míru spokojenost s formou výplaty sociální dávky, ale prostředky by byly vždy vynaloženy takovým způsobem, k jakému jsou určeny. Dalším z dílčích cílů této práce je návrh pro hlubší rozpracování institutu přímého nákupu zboží jakožto formy úhrady sociální dávky ať už zcela, nebo ve stanovém poměru pro vybrané sociální příspěvky. Detailní prozkoumání této problematiky – zejména načerpání zkušeností ze zahraničí – a následné zpracování detailního návrhu pro české prostředí přesahuje rozsah této diplomové práce.

Graf 14 - Způsob výplaty dávek NSD - celkem

Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

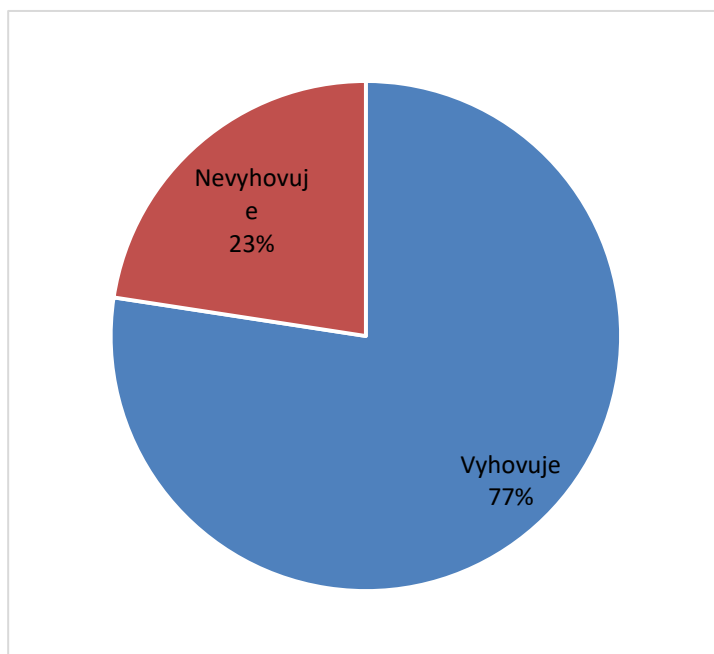
Samostatným tématem je spokojenost se způsobem úhrady sociální dávky. Protože NSD nejsou co do cílové skupiny plně konzistentní, proto pohlížet na ukazatel Celková spokojenost se způsobem výplaty dávky není zcela korektní. Přesto pro úplnost tento

ukazatel ve své diplomové práci uvádím. Detailně o NSD je pojednáno v teoretické části, kde je možné též dovodit zmiňovanou záluždnost. Proto zde pouze v bodech:

- U dvou ze třech typů dávek si může žadatel způsob výplaty dávky stanovit sám (SSP a OZP), kdežto u jedné je dán způsob výplaty zákonem (HN).
- Jednotlivé typy dávek nejsou ve vzorku zastoupené zcela rovnoměrně, viz Graf 3.
- V praxi se obvykle jedná o odlišné sociální skupiny žadatelů, což se odráží na typickém jednání, nastavení životních priorit a jejich světovém názoru.

Z níže uvedeného diagramu je zřejmé, že rozložení spokojenosti se způsobem výplaty dávky je 77 %.

Graf 15 - Spokojenost respondentů se způsobem výplaty celkem

Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

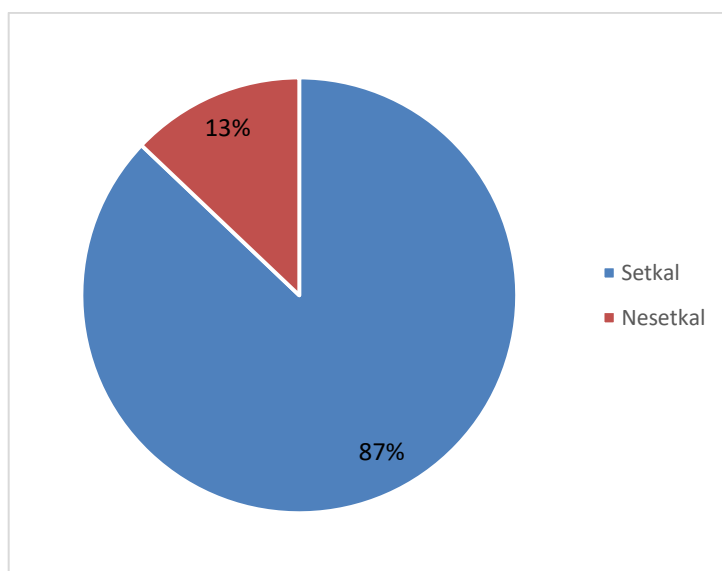
5.2.4 Zkušenosť a spokojenosť s výplatou dávek pomocí tzv. S-Karty

V roce 2012 byla zavedena pro výplatu sociálních dávek tzv. S-Karta. Tento projekt však byl v následujících letech ukončen. Proto v následující části výzkumu bude ověřeno, zda se s S-Kartou respondenti setkali a jakou s ní měli zkušenosti. K tomuto zjišťování posloužily v dotazníku otázky 13. a 14..

Otázka 13.: *Setkal(a) jste se s tímto způsobem výplaty dávek?* Z celkového počtu 93 respondentů odpovědělo, že se s S-Kartou setkala 81 tazatelů, resp. nesetkala 12. Tedy v procentním vyjádření setkala 87 %, resp. 13 %. Uvedené výsledky jsou graficky vyobrazeny v následujícím Grafu 16.

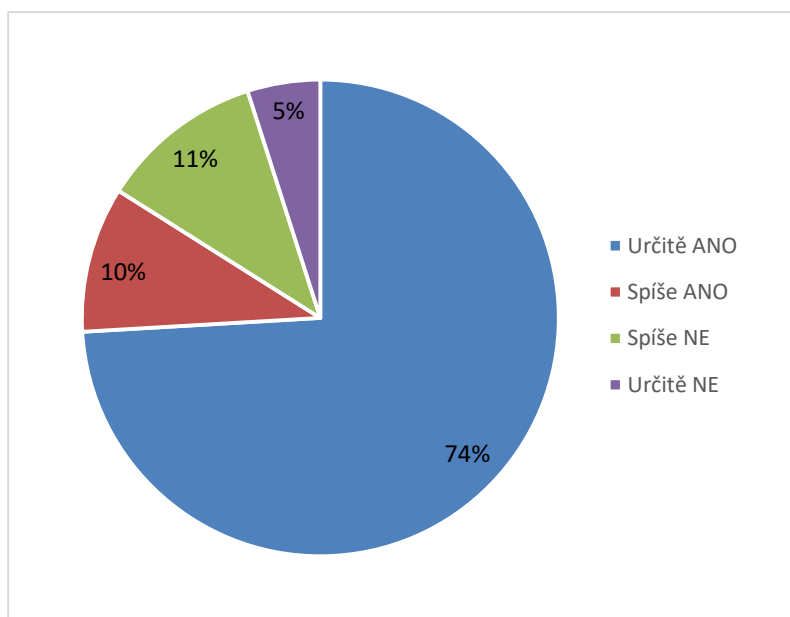
Otázka 13a.: *Pokud jste uvedli variantu ANO, uveďte jak jste byl s touto možností výplaty spokojen.* Z uvedených 81 tazatelů, bylo určitě spokojeno 60 respondentů, spíše ano 8, spíše ne 9 a určitě ne 4 respondenti. Přehledné grafické znázornění je na Grafu 17 a to včetně procentuálních hodnot.

Graf 16 - Počet respondentů, kteří se setkali s projektem "S-Karta"

Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

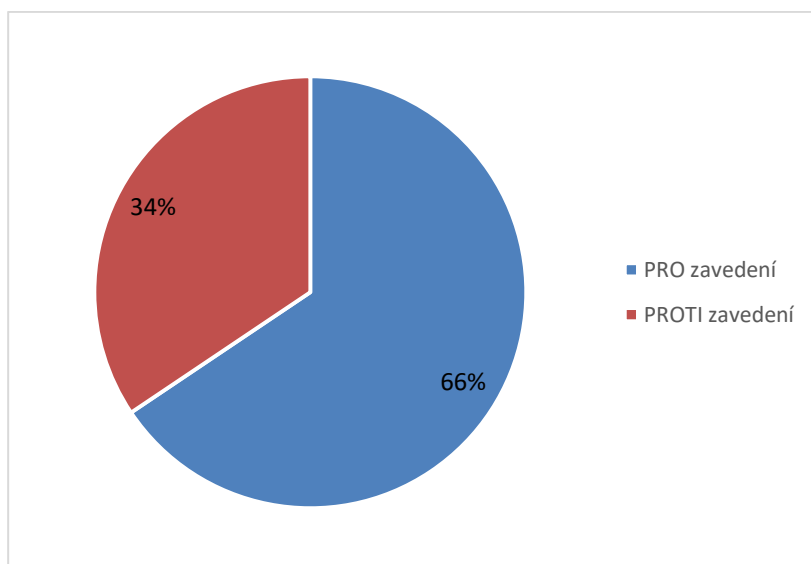
Graf 17 - Spokojenost respondentů s projektem "S-Karta"

Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

Otázka 14.: *Uvítal(a) byste opětovné zavedení obdobného způsobu výplaty dávek jako byla výplata S-kartou?* Na otázku odpovědělo 61 respondentů kladně, 32 záporně z celkového počtu 93. Procentní vyjádření a grafické znázornění je uvedeno v Grafu 18.

Graf 18 - Vyjádření respondentů k znovu zavedení "S Karty"

Zdroj: Vlastní šetření, vlastní zpracování

5.3 Výstupy ze statistik MPSV a ČSÚ

Pro dokreslení přikládám informace čerpající z centrálních statistik MPSV a ČSÚ⁴³ za stejné období, kdy byl prováděn sběr dat. Tato data potvrzují výstupy z výzkumu v oblasti rozložení vyplacených dávek, což pro tento případ považuji za potvrzení validnosti nasbíraných dat.

5.3.1 Přehled vyplacených dávek v resortu MPSV za květen 2019

- Dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky pro osoby se zdravotním postižením a příspěvek na péči
  - Výdaje na dávky pomoci v hmotné nouzi činily v květnu 2019 cca 382,8 mil. Kč, za leden až květen 2019 se jednalo o 1 931,5 mil. Kč, tj. 30,0 % čerpání z částky státního rozpočtu (6 429,5 mil. Kč).
  - Výdaje na dávky pro osoby se zdravotním postižením dosáhly v květnu 2019 cca 227,1 mil. Kč, za leden až květen 2019 se jednalo o cca 1 105,1 mil. Kč, tj. 36,8 % čerpání z částky státního rozpočtu (3 000,0 mil. Kč).
  - Na příspěvek na péči bylo v květnu 2019 vynaloženo cca 2 378,6 mil. Kč, za leden až květen 2019 dosáhly výdaje cca 11 300,3 mil. Kč, tj. 42,5 % z částky státního rozpočtu (26 600,0 mil. Kč).

Tabulka 18 - Vývoj výdajů na dávky pomoci v hmotné nouzi

c	Běžný měsíc												Finanční rok	
	leden	únor	březen	duben	květen	červen	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	skutečnost 2018	státní rozpočet
Rok 2019 (v mil. Kč)	373	395	400	380	383								x	6 430
Rok 2018 (v mil. Kč)	506	501	503	474	464	444	416	415	398	418	407	407	5 353	7 782
Rozdíl	v mil. Kč	-133	-105	-103	-94	-82								
	v %	-26,2	-21,0	-20,5	-19,8	-17,6								

Zdroj: *Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR v květnu 2019*, [online]. © 2019 [cit. 2019-09-04] Dostupné z www.mpsv.cz/web/cz/informace-o-vyplacenych-davkach

⁴³ Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR v květnu 2019, [online]. © 2019 [cit. 2019-09-04]. Dostupné z www.mpsv.cz/web/cz/informace-o-vyplacenych-davkach.

Tabulka 19 - Vývoj výdajů na dávky pro osoby se zdravotním postižením

Výdaje v rámci dávkového systému		Běžný měsíc											Finanční rok		
		leden	únor	březen	duben	květen	červen	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	skutečnost 2018	státní rozpočet
Rok 2019 (v mil. Kč)		223	215	216	224	227								x	3 000
Rok 2018 (v mil. Kč)		145	191	203	224	236	241	245	238	229	239	230	205	2 625	2 900
Rozdíl	v mil. Kč	78	25	13	0	-9									
	v %	54,2	12,8	6,5	0,1	-3,9									

Zdroj: *Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR v květnu 2019*, [online]. © 2019 [cit. 2019-09-04] Dostupné z www.mpsv.cz/web/cz/informace-o-vyplacenych-davkach

Tabulka 20 - Vývoj výdajů na příspěvek na péči

Výdaje v rámci dávkového systému		Běžný měsíc											Finanční rok		
		leden	únor	březen	duben	květen	červen	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	skutečnost 2018	státní rozpočet
Rok 2019 (v mil. Kč)		2 184	2 187	2 194	2 357	2 379								x	26 600
Rok 2018 (v mil. Kč)		2 138	2 126	2 151	2 164	2 189	2 197	2 171	2 189	2 151	2 192	2 194	2 151	26 013	26 200
Rozdíl	v mil. Kč	46	61	43	193	190									
	v %	2,2	2,9	2,0	8,9	8,7									

Zdroj: *Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR v květnu 2019*, [online]. © 2019 [cit. 2019-09-04] Dostupné z www.mpsv.cz/web/cz/informace-o-vyplacenych-davkach

Výdaje na dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky pro osoby se zdravotním postižením a příspěvek na péči

- v květnu 2019 bylo cca 40,7 tis. příspěvků na živobytí (v květnu 2018 cca 68,0 tis. příspěvků) a cca 0,1 tis. dávek mimořádné okamžité pomoci (v květnu 2018 rovněž cca 0,1 tis.) vyplaceno zčásti formou poukázky.

Tabulka 21 - Výdaje HN, OZP a PnP v porovnání květen 2018/květen 2019

Typ dávky	Počet vyplacených dávek (v tis.)		Meziroční index v %	Vyplaceno v měsíci (v mil. Kč)		Meziroční index v %	Vyplaceno od počátku roku (v mil. Kč)		Meziroční index v %
	květen 2018	květen 2019		květen 2018	květen 2019		2018	2019	
Dávky pomoci v hmotné nouzi	128,3	101,6	79,2	464,4	382,8	82,4	2 448,3	1 931,5	78,9
příspěvek na živobytí	82,6	65,0	78,7	294,7	239,7	81,3	1 566,3	1 215,7	77,6
doplatek na bydlení	43,2	34,7	80,3	164,2	138,4	84,3	854,9	694,5	81,2
mimořádná okamžitá pomoc	2,5	1,9	76,0	5,5	4,7	85,5	27,2	21,3	78,3
Dávky pro zdravotně postižené	254,5	258,6	101,6	236,4	227,1	96,1	998,3	1 105,1	110,7
příspěvek na mobilitu	253,8	257,9	101,6	138,8	141,2	101,7	659,1	717,4	108,8
příspěvek na zvl. pomůcku	0,7	0,7	100,0	97,6	85,9	88,0	339,2	387,8	114,3
Příspěvek na péči	363,9	362,0	99,5	2 188,7	2 378,6	108,7	10 768,4	11 300,3	104,9

Zdroj: *Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR v květnu 2019*, [online]. © 2019 [cit. 2019-09-04] Dostupné z www.mpsv.cz/web/cz/informace-o-vyplacenych-davkach

5.3.2 Dávky státní sociální podpory a pěstounské péče

- Výdaje na dávky státní sociální podpory a pěstounské péče dosáhly v květnu 2019 cca 3,0 mld. Kč, tj. meziročně o 165,8 mil. Kč méně, za leden až květen 2019 se jednalo o cca 15,8 mld. Kč, tj. 36,9 % státního rozpočtu (42 905,3 mil. Kč).
- V systému státní sociální podpory byl v květnu 2019 zaznamenán výraznější meziroční pokles výdajů u přídatku na dítě (o cca 26,2 mil. Kč), u příspěvku na bydlení (o cca 50,5 mil. Kč) a u rodičovského příspěvku (o cca 72,5 mil. Kč).
- Na dávky pěstounské péče bylo v květnu 2019 vynaloženo 326,0 mil. Kč, tj. meziročně o cca 4,9 mil. Kč (o 1,5 %) více.

Tabulka 22 - Vývoj výdajů na dávky státní sociální podpory a pěstounské péče

Výdaje v rámci dávkového systému	Běžný měsíc												Finanční rok*	
	leden	únor	březen	duben	květen	červen	červenec	srpen	září	říjen	listopad	prosinec	skutečnost 2018	státní rozpočet
Rok 2019 (v mil. Kč)	3 068	3 157	3 292	3 256	3 048								x	42 905
Rok 2018 (v mil. Kč)	2 929	3 139	3 410	3 439	3 213	3 400	3 369	3 112	3 306	3 234	3 176	3 490	40 142	41 600
Rozdíl	v mil. Kč	139	18	-118	-183	-166								
	v %	4,7	0,6	-3,4	-5,3	-5,2								

Zdroj: *Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR v květnu 2019*, [online]. © 2019 [cit. 2019-09-04] Dostupné z www.mpsv.cz/web/cz/informace-o-vyplacenych-davkach

5.4 Verifikace hypotéz

První hypotéza zněla: "Klientů, kteří žádají o NSD je více žen než mužů." V celkovém množství vzorků se vyskytuje 24 % respondentů mužského pohlaví, 76 % ženského a nikdo z respondentů neuvedl jiný typ pohlaví. Toto rozložení neodpovídá obecnému demografickému rozložení obyvatel ČR⁴⁴, které je 49 % muži a 51 % ženy. To je způsobeno tím, že hojně zastoupené dávky (konkrétně dávky státní sociální podpory) pobírají osoby pečující o nezletilé děti, což jsou především ženy. Z výše uvedeného důvodu lze tvrdit, že více klientů ÚP, kteří žádají o NSD je více žen než mužů. Hypotéza H01 se potvrdila.

Druhá hypotéza byla formulována jako "Obecná spokojenost se způsobem výplaty dávky bude vyšší než 75 %." Ne všichni žadatelé o dávky mají k dispozici státem preferované možnosti výplaty, protože u dvou ze třech typů dávek si může žadatel způsob výplaty dávky stanovit sám, proto u těchto dvou dávek (SSP a OZP) se dá očekávat vysoká spokojenost, naopak u dávky Hmotná nouze je dán zákonem postup, jakým způsobem se dávka bude vyplácet. Na základě otázek 6., 9. a 12. v Dotazníku - výsledky uvedené v Tabulce 1 a Grafu 15 - je celková spokojenost se způsobem výplaty 77 %. Na základě změřených výstupů lze považovat tvrzení Obecná spokojenost se způsobem výplaty dávky bude vyšší než 75 % za pravdivé. Hypotéza H02 se potvrdila.

Třetí hypotéza "Klienti ÚP pobírající dávky hmotné nouze by preferovali jiný způsob vyplácení dávek, než je stanoveno státem." Podle otázky 9. dotazníku je celkem 7 z 31 respondentů spokojeno se způsobem výplaty dávky, což je 23 %, detailně vysvětleno v kapitole 5.1.2.2., v Grafu 10 a rovněž v Tabulce 1. Protože spokojenost respondentů se způsobem výplaty dávky je na úrovni 23 % lze potvrdit, že klienti ÚP pobírající dávky hmotné nouze by preferovali jiný způsob vyplácení dávek, než je stanoveno státem. Hypotéza H03 se potvrdila.

Hypotéza čtvrtá "Klienti ÚP pobírající dávky OZP a PnP budou mít spokojenost s výplatou dávky na účet vyšší než 95 %." Jak bylo uvedeno v kapitole 5.2.2, Tabulka 16 je

---

⁴⁴ Demografická ročenka České republiky [online]. © 2019 [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-ceske-republiky-bec10o9r0o

u respondentů pobírajících dávky OZP a PnP spokojenost 100 %, proto není pochyb, že hypotéza H04 se potvrdila.

U klientů, kteří měli zkušenost již s ukončeným projektem S Karta bylo zkoumáno, zda by uvítali opětovné zavedení této výplatní formy, tato hypotéza byla formulována jako "Klienti ÚP se zkušeností s S-Kartou nebudou chtít její opětovné zavedení." Podle výsledků dotazníkového šetření v otázce 13 a 13a, kde odpovědělo 87 % respondentů, že mají zkušenost s ukončeným projektem S-Karta a současně odpověděli, že 74 % respondentů je rozhodně pro znovuzavedení S-Karty a 10 % spíše ano, kdežto spíše ne 11 % a určitě ne 5 %. Z tohoto důvodu lze považovat hypotézu H05 za neplatnou, tedy H05 se zamítá.

6 Závěr

Diplomová práce se zabývala tématem nepojistných sociálních dávek, které činí významnou část rozpočtu ČR a které bývají podrobovány časté kritice jako na politické scéně tak i z řad obyvatelstva. Obyvatelstvo, které sociální dávky nepobírá, cítí do určité míry pocit nespravedlivosti, stejně tak jakožto klienti úřadů práce, kteří dávky pobírají. Není zdaleka tak jednoduché uspokojit obě strany a při tom nastavit systém tak, aby byl co možná nejspravedlivější. Bohužel někteří žadatelé si stále nechtějí uvědomit, že nepojistné sociální dávky nejsou povinnou formou podpory, ale pouze příspěvkem, kompenzací jejich častokrát těžké zdravotní situace nebo komplikovaného životního stavu. Je jistě nutné a správné, že v naší republice existuje institut sociálních dávek, což řadí naši společnost mezi vyspělé západní kultury.

Cílem této diplomové práce bylo prozkoumat problematiku systému nepojistných sociálních dávek v ČR a způsoby jejich výplaty. Nepojistné sociální dávky byly zkoumány jak z hlediska jejich vývoje, tak i z hlediska současného právního stavu. Za dílčí cíle práce bylo stanoveno popsat stávající platnou legislativu, shrnout informace o nepojistných sociálních dávkách v České republice, prozkoumat strukturu vyplácených dávek a příspěvků, stanovit spokojenost se způsoby vyplácení jednotlivých nepojistných sociálních dávek a navrhnout případná nová řešení pro optimalizaci výplaty dávek.

V teoretické části byly představeny základní pojmy, právní normy České republiky, které stanovují pravidla pro výplatu dávek, byly uvedeny a vysvětleny důležité pojmy a principy pro pochopení problematiky nepojistných sociálních dávek a byl zasazen rámec diplomové práce do právní a teoretické roviny.

Na teoretickou část práce bylo navázáno praktickou částí, která se opírá o kvantitativní výzkum, jehož cílem bylo zjištění spokojenost klientů úřadu práce se způsoby vyplácených dávek podle jednotlivých agend - dávek státní sociální podpory, dávek hmotné nouze a dávek pro osoby se zdravotním postižením a příspěvek na péči. Výzkum zkoumal tři dílčí oblasti - rozložení skupin klientů podle pohlaví a věku a podle typu dávky, kterou pobírají, spokojenost se způsobem dosavadní výplaty jednotlivých dávek a zkušenost a spokojenost s ukončeným projektem S Karta.

Z výzkumu vyplynula řada zajímavých výstupů. Na základě průzkumu vzorku bylo zjištěno, že co do pohlaví neodpovídá rozložení respondentů obecnému demografickému rozložení obyvatel ČR a nepojistné sociální dávky pobírají většinou ženy. Toto bylo vysvětleno tím, že hojně zastoupené dávky - konkrétně dávky státní sociální podpory pobírají osoby pečující o nezletilé děti, což jsou především ženy. Naopak rozložení věkových skupin se dá hodnotit z pohledu zastoupení jednotlivých věkových skupin jako rovnoměrné, i když v oblasti dávek hmotné nouze je výrazněji zastoupena střední generace. Co se týče spokojenosti se způsobem výplaty dávek, se potvrdil očekávaný stav. U dávek, kde si může žadatel svobodně volit způsob výplaty dávek, byla spokojenost stoprocentní, naopak u dávek, kde způsob výplaty reguluje stát, byla spokojenost nízká. Tento výstup se ale dal celkem očekávat, proto nebyl žádným překvapením. Co naopak překvapujícím výstupem z výzkumu je, je poměrně vysoká spokojenost s v minulosti ukončeným projektem S-Karta, který byl za silné mediální podpory zrušen v roce 2013. 84 % respondentů, kteří mají zkušenost s S-Kartou, jsou pro její opětovné zavedení. Toto je významným zjištěním, které by rozhodně stálo do budoucna za hlubší prozkoumání a následně navržením změny při novelizaci právních norem týkajících se sociálního systému ČR. Z výsledků šetření také vyplynulo, že významná část příjemců dávek HN je pobírá i jinou formou než formou přímé výplaty penězi. Protože se jedná zejména o žadatele z rodin, kde existuje nebezpečí, že tyto prostředky budou využity jinak, než v souladu s jejich účelem, proto v rámci dílčího cíle autor diplomové práce navrhuje řešení posílit autonomii v používání poukázek HN sociálním pracovníkům ÚP, kteří o dávce rozhodují.

Diplomová práce učinila vzhled do problematiky nepojistných sociálních dávek jak z pohledu platných právních norem ČR a také na základě vlastních šetření autora práce. Poukázala na prostor v sociálním systému pro preventivní řešení problematiky sociální práce s rodinou s využitím sociální dávky Hmotná nouze jako nástroje a nikoli pouze jako prostředku k odstraňování důsledků. V diplomové práci byl učiněn návrh na využití typizované poukázky HN jako způsobu výplaty dávek v širším měřítku, než je rozsah stanovený zákonem a tím zamezit využívání dávky k účelům, ke kterým nebyla určena. Dalším z dílčích cílů této práce je návrh hlubšího rozpracování institutu přímého nákupu zboží jakožto formy úhrady sociální dávky ať už zcela, nebo ve stanovém poměru pro vybrané sociální příspěvky. Byla nalezena oblast – projekt S-Karta, který se zdál být zdánlivě pohřben minulou vládní garniturou, přesto existuje významný potenciál pro jeho znovuvzkříšení a zlepšení podmínek pro klienty úřadů práce, kteří pobírají nepojistné sociální dávky.

7 Seznam použitých zdrojů

- Beck Petr, Grunerová Ivana, Pavelková Miroslava, Zákon o pomoci v hmotné nouzi, Zákon o životním a existenčním minimu, Wolters Kluwer 2016, ISBN 978-80-7478-977-9
- Břeská Naděžda, Burdová Eva, Vránová Lucie, Státní sociální podpora s komentářem a příklady k 1.6.2010, ANAG 2010, ISBN 978-80-7263-609-9
- Jakš Jaroslav, QUO VADIS EVROPSKÁ UNIE, ETC Publishing s.r.o., 1998, ISBN 80-86006-57-3
- MUSIL, Libor., HUBÍKOVÁ, Olga a kol. *Metodika integrace sociální práce a poskytování dávek pomoci v hmotné nouzi*. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí -výzkumné centrum Brno. Technologická agentura České republiky. 2013. 71 s.
- Novotná Věra, Burdová Eva, Riedlová Jurková Jana, Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem, ANAG 2014, ISBN 978-80-7263-914-4
- Ondruš Radek, Správní řád, nový zákon s důvodovou zprávou a poznámkami, Linde Praha, a.s. 2005, ISBN 80-7201-523-0
- Průša Ladislav, Víšek Petr, Jahoda Robert. Alchymie nepojistných sociálních dávek, Wolters Kluwer 2014, ISBN 978-80-7478-530-6
- MASARŽÍK. J., KRICNER. V., Správní právo: obecná část. 7. aktualizované vydání. Praha: Armex Publishing, 2015. 188 s. ISBN: 978-80-87451-40-3
- BECK, Petr a kol. *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky pro osoby se zdravotním postižením*. Olomouc: ANAG, spol. s r. o., 1 vyd., 2012. 447 s. ISBN 978-80-7263-744-7
- DUKOVÁ, Ivana, DUKA, Martin, KOHOUTOVÁ, Ivanka. *Sociální politika*. 1. Vyd. Praha: GRADA Publishing a.s., 2013.200 s. ISBN 978-80-247-3880-2
- KACZOR, Pavel. Sociální politika a sociální systém ČR. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. 185 s. ISBN 978-80-245-2096-4

- KAHOUN, Vilém. *Sociální zabezpečení: vybrané kapitoly*. 2. vyd. Praha: Triton, 2013, 466 s. ISBN 978-80-7387-733-0
- KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 4. vydání. Praha: ASPI, 2007. 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1
- MAREŠ, Petr. *Dávky sociálního státu. Nastavení systému, jeho ekonomická a sociální efektivita a sociální konsekvence pro klienty sociálního státu i společnost*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 189 s. ISBN 80-210-2624-3
- Zákon č. 111/2006 Sb., *o pomoci v hmotné nouzi*, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 117/1995 Sb., *o státní sociální podpoře*, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 329/2011 Sb., *o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů*, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 108/2006 Sb., *o sociálních službách*, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 359/1999 Sb., *o sociálně právní ochraně dětí*, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 73/2011 Sb., *o Úřadu práce ČR*, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 388/2011 Sb., *o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením*
- Edice ÚZ, č. 1220, *Sociální zabezpečení*, 2017, Ostrava, Nakladatelství Sagit, a.s., ISBN 978-80-7488-252-4
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Univerzita Karlova, 2002. 374 s. ISBN 80-246-0139-7
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: GRADA, 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměň. vyd. Praha: Karolinum, 2011. 372 s. ISBN 978-80-246-1966-8
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4

- Linderová, Scholz, Munduch, ÚVOD DO METODIKY VÝZKUMU 1. vydání, Vydala Vysoká škola polytechnická Jihlava, Tolstého 16, Jihlava, 2016.ISBN 978-80-88064-23-7
- Farkašová Dana a kol., Výskum v ošetrovatelstve, nakladateľství OSVETA, 2006, ISBN 808-06-3228-6
- Kutnohorská Jana, Výzkum v ošetrovatelství, Praha,2009, GRADA Publishing, a.s., ISBN 978-80-247-2713-4
- Žiakova Katarina a kol., Ošetrovatelstvo teória a vedecký výskum, nakladateľství OSVETA, 2009, ISBN 808-06-33-042
- Odbor Evropské unie a mezinárodní spolupráce MPSV. Sociální zabezpečení osob migrujících v rámci evropské unie. Praha: MPSV, 2009. ISBN 978-80-7421-009-9
- ČERNÁ, J; VACÍK, A. Právo sociálního zabezpečení v rámci Evropské unie. Plzeň:Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-14-8
- TOMEŠ, I.; KOLDINSKÁ, K. Sociální právo evropské unie. Praha: C. H. Beck, 2003.ISBN 80-71-79-831-2
- Wágnerová, Šimíček, Langášek, Pospíšil a kol., Listina základních práv a svobod - komentář,WoltersKluwer, 2012, ISBN 978-80-7357-750-6

Internetové zdroje

- *Demografická ročenka České republiky* [online]. © 2019 [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-ceske-republiky-bec10o9r0o.
- *Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR v květnu 2019*, [online]. © 2019 [cit. 2019-09-04]Dostupné z www.mpsv.cz/web/cz/informace-o-vyplaceny-ch-davkach.
- *Závazné ukazatele státního rozpočtu na rok 2019*. [online]. © 2018 [cit. 2019-10-02] Dostupné z <http://portal.mpsv.cz/upcr/gr/rozpocet>.

- MPSV © 2017 [cit. 2019-10-08] Dostupné z <https://www.mpsv.cz/web/cz/tiskoviny-mpsv>
- *Spektra Praha*. [online]. © 2017 [cit. 2019-07-03] Dostupné z <https://spektra.eu/pruvodce-zrakove-vady>
- *Unie neslyšících Brno*. [online]. © 2016 [cit.2019-07-03]. Dostupné z www.pomuckyproneslysici.cz
- *Altech*. [online]. © 2017 [cit. 2019-07-03] Dostupné z www.altech.cz/produkty/
- *Jenča, Plzeň*. [online]. © 2018 [cit. 2019-07-03] Dostupné z www.jenca.cz/cs/component/

8 Přílohy

8.1 Seznam tabulek

Tabulka 1 - Pohlaví respondenta.....	51
Tabulka 2 - Věk respondenta	51
Tabulka 3 - Druh pobírané dávky	52
Tabulka 4 - Typ příspěvku SSP	52
Tabulka 5 - Způsob výplaty dávky SSP.....	52
Tabulka 6 - Spokojenost se způsobem výplaty dávky SSP	52
Tabulka 7 - Typ příspěvku HN	53
Tabulka 8 - Způsob výplaty dávky HN.....	53
Tabulka 9 - Spokojenost se způsobem výplaty dávky HN	53
Tabulka 10 - Typ příspěvku OZP	53
Tabulka 11 - Způsob výplaty dávky OZP	53
Tabulka 12 - Spokojenost se způsobem výplaty dávky OZP.....	54
Tabulka 13 - Vlastní zkušenost s projektem S-Karta.....	54
Tabulka 14 - Dřívější spokojenost s projektem S-Karta	54
Tabulka 15 - Zájem o znovuzavedení S-Karty	54
Tabulka 16 - Spokojenost s výplatou dávky podle jednotlivých věkových skupin	58
Tabulka 17 – Přehled způsobu výplaty dávek HN za 5/2019 - KoP Plzeň.....	63
Tabulka 18 - Vývoj výdajů na dávky pomoci v hmotné nouzi	71
Tabulka 19 - Vývoj výdajů na dávky pro osoby se zdravotním postižením.....	72
Tabulka 20 - Vývoj výdajů na příspěvek na péči.....	72
Tabulka 21 - Výdaje HN, OZP a PnP v porovnání květen 2018/květen 2019	73
Tabulka 22 - Vývoj výdajů na dávky státní sociální podpory a pěstounské péče	73

8.2 Seznam grafů

Graf 1 - Respondenti podle pohlaví celkem.....	55
Graf 2 - Respondenti podle věku celkem.....	56
Graf 3 - Respondenti podle jednotlivých agend celkem	57

Graf 4 - Počet odevzdaných dotazníků dle typu dávky SSP.....	59
Graf 5 - Zvolený způsob výplaty SSP	59
Graf 6 - Způsob úhrady dávky SSP podle věku.....	60
Graf 7 - Počet odevzdaných dotazníků dle typu dávky HN	61
Graf 8 - Zvolený způsob výplaty HN	61
Graf 9 - Způsob úhrady dávky HN podle věku	62
Graf 10 - Spokojenost se způsobem výplaty dávky HN.....	63
Graf 11 - Počet odevzdaných dotazníků dle typu dávky OZP+PnP.....	65
Graf 12 - Zvolený způsob výplaty OZP + PnP	65
Graf 13 - Způsob úhrady dávky OZP+PnP podle věku	65
Graf 14 - Způsob výplaty dávek NSD - celkem	67
Graf 15 - Spokojenost respondentů ze způsobem výplaty celkem	68
Graf 16 - Počet respondentů, kteří se setkali s projektem "S-Karta"	69
Graf 17 - Spokojenost respondentů s projektem "S-Karta"	70
Graf 18 - Vyjádření respondentů k znovu zavedení "S Karty"	70

8.3 Seznam obrázků

Obrázek 1 - Struktura dotazníku.....	16
Obrázek 2 - Zařízení pro poslech audiovizuálního zařízení	88
Obrázek 3 - Slepecký psací stroj.....	89
Obrázek 4 - Digitální zvětšovací lupa.....	89
Obrázek 5 - Schodolez	90
Obrázek 6 - Schodišťová sedačka.....	90
Obrázek 7 -Přenosná rampa	91
Obrázek 8 - Šikmá zvedací plošina.....	91
Obrázek 9 -Ručního ovládání vozidla	92
Obrázek 10 - Zvedací plošina pro nakládání invalidního vozíku	92
Obrázek 11 - Průkaz OZP - lícová strana	93
Obrázek 12 - Průkaz OZP - rubová strana.....	93

8.4 Seznam použitých zkratk

MPSV.....	Ministerstvo práce a sociálních věcí
ČR.....	Česká republika
EU.....	Evropská unie
ES.....	Evropské společenství
ÚP.....	Úřad práce
KoP.....	Kontaktní pracoviště úřadu práce
NSD.....	Nepojistné sociální dávky
SSP.....	Státní sociální podpora
SS.....	Sociální služby
HN.....	Hmotná nouze
PP.....	Dávky pěstounské péče
PnP.....	Příspěvek na péči
PnD.....	Přídavek na dítě
PnŽ.....	Příspěvek na živobytí
DByd.....	Doplatek na bydlení
MoP.....	Mimořádná okamžitá pomoc
RodP.....	Rodičovský příspěvek
PByd.....	Příspěvek na bydlení
PPOdm.....	Odměna pěstouna
PPÚHr.....	Příspěvek na úhradu potřeb dítěte
OZP.....	Dávky pro osoby se zdravotním postižením
ROSA.....	Referát odvolacích a správních agend
TP, ZTP, ZTP/P.....	Průkaz osoby se zdravotním postižením
OSSZ.....	Okresní správa sociálního zabezpečení
EHP.....	Evropský hospodářský prostor
ČSÚ.....	Český statistický úřad
SPO.....	Společně posuzované osoby
LZPS.....	Listina základních práv a svobod
SPOD.....	Sociálně právní ochrana dětí

8.5 Dotazník

Dobrý den,

jsem studentem České zemědělské Univerzity v Praze a v rámci své diplomové práce na téma Nepojistné sociální dávky se na Vás obracím s žádostí o pomoc s vyplněním tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní, výsledky dotazníkového průzkumu budou zpracovány pouze pro potřeby diplomové práce.

1. Pohlaví respondenta:

- a) Žena
- b) Muž
- c) Jiný

2. Věk respondenta:

- a) 18-34 let
- b) 35-49 let
- c) 50 a více let

3. Jaké dávky vyplácené Úřadem práce v současné době pobíráte?

- a) Dávky státní sociální podpory nebo dávky pěstounské péče
- b) Dávky hmotné nouze
- c) Dávky pro osoby se zdravotním postižením nebo příspěvek na péči

Dále prosím vypisujte sekce A, B nebo C dle odpovědi, kterou jste uvedli v otázce č.3

A. Dávky státní sociální podpory a dávky pěstounské péče

4. Které z dávek ze systému státní sociální podpory a pěstounských dávek pobíráte?

- a) Přídavek na dítě
- b) Rodičovský příspěvek
- c) Příspěvek na bydlení
- d) Porodné
- e) Pohřebné

- f) Příspěvek při převzetí dítěte
- g) Odměna pěstouna
- h) Příspěvek na úhradu potřeb dítěte
- i) Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla
- j) Příspěvek při ukončení pěstounské péče

5. Jakým způsobem jsou vám jednotlivé dávky vypláceny?

- a) Na platební účet u peněžního ústavu v ČR vedeném v CZK
- b) Na platební účet zahraničního peněžního ústavu v EU, EHP nebo Švýcarsku
- c) Poštovní poukázkou na adresu trvalého pobytu v ČR
- d) Poštovní poukázkou na jinou adresu v ČR

6. Vyhovuje vám dosavadní způsob výplaty dávek?:

ANO

NE

B. Dávky hmotné nouze

7. Které z dávek ze systému hmotné nouze pobíráte?

- a) Příspěvek na živobytí
- b) Doplatek na bydlení
- c) Mimořádná okamžitá pomoc

8. Jakým způsobem jsou vám jednotlivé dávky vypláceny?

- a) Na platební účet u peněžního ústavu v ČR vedeném v CZK
- b) Poštovní poukázkou na adresu trvalého pobytu v ČR
- c) Poštovní poukázkou na jinou adresu v ČR
- d) V hotovosti
- e) Poukázkou hmotné nouze

9. Vyhovuje vám dosavadní způsob výplaty dávek?:

ANO

NE

C. Dávky pro osoby se zdravotním postižením a příspěvek na péči

10. Které z dávek ze systému dávek pro osoby se zdravotním postižením pobíráte?

- a) Příspěvek na mobilitu
- b) Příspěvek na zvláštní pomůcku
- c) Příspěvek na péči

11. Jakým způsobem jsou vám jednotlivé dávky vypláceny?

- a) Na platební účet u peněžního ústavu v ČR vedeném v CZK
- b) Na platební účet zahraničního peněžního ústavu v EU, EHP nebo Švýcarsku
- c) Poštovní poukázkou na adresu trvalého pobytu v ČR
- d) Poštovní poukázkou na jinou adresu v ČR

12. Vyhovuje vám dosavadní způsob výplaty dávek?:

- ANO
- NE

V roce 2012 byla zavedena pro výplatu nepojistných sociálních dávek tzv. „S KARTA“. Tento projekt však byl v následujících letech ukončen.

13. Setkal(a) jste se s tímto způsobem výplaty dávek?

- ANO
- NE

13a. Pokud jste uvedli variantu ANO, uveďte, zda jste byl s touto možností výplaty spokojen

- a) Určitě ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Určitě ne

14. Uvítal(a) byste opětovné zavedení obdobného způsobu výplaty dávek jako byla výplata S kartou?

ANO

NE

Děkuji za Vaši spolupráci.

8.6 Ukázky jednotlivých kompenzačních pomůcek

8.6.1 Pomůcka pro osoby se sluchových postižením

Obrázek 2 - Zařízení pro poslech audiovizuálního zařízení

Zdroj: *Unie neslyšících Brno*. [online]. © 2016 [cit.2019-07-03] Dostupné z www.pomuckyproneslysici.cz

8.6.2 Pomůcka pro osoby se zrakovým postižením

Obrázek 3 - Slepecký psací stroj

Zdroj: *Spektra Praha*. [online]. © 2017 [cit. 2019-07-03] Dostupné z <https://spektra.eu/pruvodce-zrakove-vady>

Obrázek 4 - Digitální zvětšovací lupa

Zdroj: *Spektra Praha*. [online]. © 2017 [cit. 2019-07-03] Dostupné z <https://spektra.eu/pruvodce-zrakove-vady>

8.6.3 Pomůcky pro osoby s postižením pohybového aparátu

Obrázek 5 - Schodolez

Zdroj: *Altech*. [online]. © 2017 [cit. 2019-07-03] Dostupné z www.altech.cz/produkty

Obrázek 6 - Schodišťová sedačka

Zdroj: *Altech*. [online]. © 2017 [cit. 2019-07-03] Dostupné z www.altech.cz/produkty

Obrázek 7 -Přenosná rampa

Zdroj: *Altech*. [online]. © 2017 [cit. 2019-07-03] Dostupné z www.altech.cz/produkty

Obrázek 8 - Šikmá zvedací plošina

Zdroj: *Altech*. [online]. © 2017 [cit. 2019-07-03] Dostupné z www.altech.cz/produkty

Obrázek 9 -Ručního ovládání vozidla

Zdroj: *Jenča, Plzeň*. [online]. © 2018 [cit. 2019-07-03] Dostupné z www.jenca.cz/cs/component

Obrázek 10 - Zvedací plošina pro nakládání invalidního vozíku

Zdroj: *Jenča, Plzeň*. [online]. © 2018 [cit. 2019-07-03] Dostupné z www.jenca.cz/cs/component

8.7 Vzor průkazu osoby se zdravotním postižením

Obrázek 11 - Průkaz OZP - lícová strana

Zdroj: MPSV © 2017 [cit. 2019-10-08] Dostupné
z <https://www.mpsv.cz/web/cz/tiskoviny-mpsv>

Obrázek 12 - Průkaz OZP - rubová strana

Zdroj: MPSV © 2017 [cit. 2019-10-08] Dostupné
z <https://www.mpsv.cz/web/cz/tiskoviny-mpsv>